

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

Bakalářská práce

Analýza inscenace Macbeth z Manchester

International Festival 2013

The Analysis of Macbeth from Manchester International Festival 2013

Autor práce: **Magdalena Selingerová**

Obor: Teorie a dějiny dramatických umění

Vedoucí práce: **Mgr. Michal Sýkora, Ph.D.**

Olomouc 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s uvedením veškeré použité literatury a pramenů.

V Bruselu dne 26. června 2014

.....

Magdalena Selingerová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Michalovi Sýkorovi, Ph.D. za důvěru, trpělivost, cenné připomínky a konzultace. Dále bych chtěla také poděkovat společnosti Aerofilms za poskytnutý záznam inscenace a titulky.

NÁZEV:

Analýza inscenace Macbeth z Manchester International Festival 2013

AUTOR:

Magdalena Selingerová

KATEDRA:

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Michal Sýkora, Ph.D.

ABSTRAKT:

Tématem práce je podrobná analýza inscenace Macbeth, kterou v roce 2013 režírovali Rob Ashford a Kenneth Branagh pro Mezinárodní divadelní festival v Manchesteru. V České republice pak byla jako záznam přímého přenosu vysílána ve vybraných kinech 17. října 2013. Diplomantka se ve své práci bude věnovat podrobnému rozboru záznamu inscenace, a to jak z divadelní perspektivy, tak i z pohledu kvality přenosu/záznamu a případně jeho vlivu na diváka samotného. Rozebere jednotlivé divadelní složky, zasadí divadelní inscenaci do kontextu jak obecného, tak do kontextu s Branaghovou shakespearovskou tvorbou. Výsledkem práce by měla být komplexní analýza jednoho z nejvýraznějších ztvárnění Shakespeara Macbetha z posledních let.

KLÍČOVÁ SLOVA:

William Shakespeare, Kenneth Branagh, Macbeth, NTlive, Manchester International Festival

TITLE:

The Analysis of Macbeth from Manchester International Festival 2013

AUTHOR:

Magdalena Selingerová

DEPARTMENT:

Department of theatre, movies and mediums

SUPERVISOR:

Mgr. Michal Sýkora, Ph.D.

ABSTRACT:

The main theme of this bachelor's thesis is the detail analysis of the staging of Macbeth by Rob Ashford and Kenneth Branagh. This production was staged in 2013 for International Manchester Festival. On 17th October there was a live screening of its record all over the world. Participating cinemas included also the selected cinemas in the Czech Republic. This thesis is mainly focused on analysis from theatre point of view. The cinema's point of view is oriented to the quality of transmission and its influence to the audience. All the main theatrical constituents are mentioned and it tries to define the general context as well as the context in Branagh's Shakespearean works. The goal of this thesis should be the complex analysis of one of the significant stagings of Shakespeare's Macbeth from last years.

KEYWORDS:

William Shakespeare, Kenneth Branagh, Macbeth, NTlive, Manchester International Festival

Obsah

ÚVOD.....	7
1 NT LIVE.....	9
2 REŽIJNÍ TANDEM ASHFORD/BRANAGH	10
2.1 ROB ASHFORD.....	11
2.2 KENNETH BRANAGH.....	14
3 ROZBOR INSCENACE.....	16
4 SCÉNOGRAFIE	17
4.1 PROSTOR	17
4.2 KOSTÝMY	19
4.3 SVĚTLA	21
5 HUDEBNÍ SLOŽKA.....	24
6 HERECTVÍ.....	25
6.1 MACBETH – KENNETH BRANAGH	27
6.2 LADY MACBETH – ALEX KINGSTON.....	30
6.3 ČARODĚJNICE – CH. CAMERON, L. ELSWORTHY, A. VASAN	33
7 ZÁZNAM INSCENACE	34
ZÁVĚR.....	35
LITERATURA A PRAMENY	39
LITERATURA	39
RECENZE	39
AUDIOVIZUÁLNÍ PRAMENY	44
ELEKTRONICKÉ PRAMENY.....	44
PŘÍLOHY	46
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	48

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je Shakespearův *Macbeth* na Manchester¹. International Festival 2013. Tato inscenace byla k analýze vybrána zejména s přihlédnutím na režijní specifikum Kennetha Branagha a Roba Ashforda, jehož originalita byla důvodem k zařazení jejich projektu na program NTlive.

Hlavní část bakalářské práce se bude věnovat analýze *Macbetha* nastudovaného jako site-specific.

Primárním zdrojem pro vypracování této práce bylo zhlédnutí přímého přenosu v pražském Biu OKO a jeho kopie, která byla diplomantce ke studijním účelům poskytnuta distribuční společností Aerofilms společně s titulky, jež speciálně k přenosu přeložil Jiří Josek. Dalšími zdroji jsou převážně internetové články a recenze, které byly k inscenaci zveřejněny online a které se souhrnně nachází na stránkách Branaghova Compendia². Citace vycházející z těchto recenzí jsou volně přeloženy diplomantkou. Při komparaci původního dramatického textu a divadelního scénáře byla použita anglická verze Shakespearova *Macbetha* a k citačním překladům Výbor z děl Williama Shakespeara³, který v roce 1957 přeložil E. A. Saudek. K vlastní interpretaci je odborná literatura užívána rámcově. Jejím hlavním přínosem zapojení odborné terminologie a ujasnění struktury samotného rozboru. Primárními informačními zdroji pro kapitolu věnovanou Kennethu Branaghovi byly dvě knihy *Beginning*⁴ a *Kenneth Branagh*⁵. Publikace nebyly hlavním hlavním inspiračním zdrojem, kvůli nedostatečnému zaměření na vybranou tematickou působnost Kennetha Branagha. Cenným informačním zdrojem jsou komplexní stránky Compendia.

Bakalářská práce je rozdělena do sedmi hlavních kapitol. Z důvodu sekundárního zaměření této práce na změny divácké percepce při přímých přenosech, je v první kapitole blíže specifikován projekt v rámci, kterého byla

¹ Manchester International Festival [online], 2014 [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.mif.co.uk/>>.

² Branagh Compendium [online], 2014 [cit. 10. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.branaghcompendium.com/artic.htm#13>>.

³ SHAKESPEARE, William, *Výbor z díla*, překlad SAUDEK, Erik Adolf, 1. vydání Praha, vydavatelství Naše vojsko, 1957.

⁴ BRANAGH, Kenneth. *Beginning*. London: Chatto and Windus, 1990. ISBN 0-7011-3388-0.

⁵ WHITE, Mark. *Kenneth Branagh*. London: Faber and Faber, 2005. ISBN 0-571-22068-1.

inscenace uvedena. V druhé kapitole jsou stručně představeny osobnosti obou režisérů v kontextu jejich předchozí práce. Hlavně v případě Roba Ashforda je důležité představit jeho dosavadní práci, protože je v České republice ne příliš známou postavou. Podstatná část informací byla čerpána z knihy *Creating Musical Theatre*⁶, kde je s Ashfordem rozsáhlý rozhovor. Kapitola není zaměřena na režisérský styl, ale pouze na přehled jeho dosavadní práce, a to z důvodu nedostupnosti záznamu jakékoliv divadelní inscenace, kterou by režíroval. Podkapitola o Kennethu Branaghovi se věnuje převážně jeho shakespearovským inscenacím, filmům a jejich hlavním inscenačním rysům, které jsou v Branaghově pojetí *Macbetha* velmi citelné. Třetí kapitola je věnována komparaci textu s inscenací, inscenačním změnám a rozsahu úprav původní tragédie. Detailní popis scénografie, kostýmů, světel a hudby, které v tomto režisérském pojetí tvoří velmi výrazný a neopomenutelný prvek, je v kapitolách čtyři a pět. V šesté kapitole je jednotlivě přistoupeno k hlavním postavám a jejich hereckému pojetí a závěrečná kapitola se snaží pojmenovat rozdílnost vyznění a pozměnění divácké percepce během přímého přenosu, tedy na dvourozměrném plátně.

Metodologicky je k práci přistupováno komplexní analýzou jednotlivých složek inscenace. Na základně nastudování odborné literatury je vypracováno stručné představení obou režisérů, které je nezbytné k pochopení podstaty jejich tvorby. Pomocí pramenů je pak podpořen samotný rozbor, který se opírá primárně o vlastní diváckou zkušenost diplomantky. Těmito prameny je původní dramatická předloha Williama Shakespeara, její překlad, divadelní program a recenze k dané inscenaci. Na základě toho je zkoumána návaznost jednotlivých složek, především vztah samotné předlohy k hereckému uchopení a výtvarnému pojetí scénografie.

Cílem této práce je strukturální rozbor inscenace *Macbeth*, jehož přímý přenos záznamu proběhl 17. října 2013. Jednalo se o záznam z představení, které se konalo 20. července 2013 a které bylo současně přenášeno do všech významných kin na území Velké Británie. Analýza byla prováděna na základě vlastní divácké zkušenosti a poznatků diplomantky, která v ní postihuje shakespearovskou poetiku Kennetha Branagha.

⁶ CRAMER, Lyn. *Creating Musical Theatre: Conversations with Broadway Directors and Choreographers*. Bloomsbury Publishing Plc, 2013.

Inscenace byla vytvořena speciálně pro Mezinárodní divadelní festival v Manchesteru a jako site-specific využila nezvyklého prostoru osvěceného kostela, jehož adresa byla návštěvníkům do poslední chvíle utajena. Toto prostředí pomáhá dostat se blíže k tajemstvím hry a přesto, že „obsahuje klasické prvky, vykresluje zároveň některé nové motivace hlavních postav.“⁷ Délka celého představení je 2 hodiny 9 minut a je hráno bez přestávky. Záznam je doplněn o úvod Emmy Freud, anglické moderátorky a kulturní komentátorky a o krátký rozhovor s jedním z režisérů, Robem Ashfordem.

1 NT LIVE

Přímé přenosy do kin jsou v současnosti obrovským fenoménem. V České republice se s nimi můžeme setkat od roku 2007, kdy jako první proběhl přímý přenos z Metropolitní opery v New Yorku. Distribuční monopol získala společnost Aerofilms, která v současné době zaštiťuje veškeré přímé přenosy do kin v České republice. Divácká obec přímých přenosů je velice široká, a aby byly její požadavky zcela uspokojeny, začala Metropolitní opera v roce 2010 spolupracovat s Národním divadlem v Londýně a společně vytvořili projekt NT live – přímé přenosy nejlepších britských činoher.

Loňská sezona londýnských přímých přenosů vzbudila větší zájem, a to hlavně proto, že díky oslavám 50. výročí založení National Theatre, byly na program zařazeny nejlepší činoherní inscenace, které se v posledních letech v Londýně a po celém Spojeném království objevily. První byla na program zařazena inscenace *The Audience* (česky pouze *Audience*), „napjatě očekávaná produkce z West Endu, ve které si Helen Mirren zopakovala roli, za kterou získala Oscara - královnu Alžbetu II. Dle tradice uděluje královna každý týden audienci svému premiérovi... Šedesát let setkávání v Buckinghamském paláci, od mladé maminky po babičku, od Churchilla po Camerona. Šedesát let soukromých hovorů, někdy důvěrných, jindy výbušných, politických konverzací i zpovědí...“⁸ Další z divácky úspěšných přenosů byl *Frankenstein* autorky Mary Shelley, kterého pro

⁷ CUNINGHAN, Dave. *Macbeth* (Manchester International Festival); whatsonstage.com [online], 8. července 2013 [cit. 10. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.whatsonstage.com/manchester-theatre/reviews/07-2013/macbeth-manchester-international-festival_31228.html?cid=homepage_news>.

⁸ propagační text k inscenaci [online], 2014 [cit. 10. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.aerofilms.cz/filmy/142-National-Theatre-Live/synopse/>>.

divadlo upravil Nick Deer a režíroval ho světově proslulý hollywoodský režisér Danny Boyle. V hlavních rolích doktora Frankenstein a Monstra se pak alternují herci Benedict Cumberbatch a Johnny Lee Miller. Tato inscenace byla v českých kinech uvedena hned v několika záznamech a v obou alternačních verzích.

Loňská sezona 2013 – 2014 byla však hlavně o Williamu Shakespearovi. NT live představila divákům po celém světě čtyři Shakespearova dramata. První z této vybrané tetralogie byl v polovině září *Othello*. Klasický příběh o zničující síle žárlivosti v režii Nicholase Hytnera je zasazen do prostor moderní vojenské základny, jinak se věrně drží Shakespearova textu. V lednu se do českých kin přenášela méně známá Shakespearova tragédie *Coriolanus* z Donmar Warehouse v Británii. „*Shakespearovská tragédie o politických machinacích a odplatě vychází ze života legendárního římského generála Gaia Marciuse Coriolana. Ten je vojákem statečným a oblíbeným, obráncem Říma... Velmi pozoruhodná hra nabízející nejen současně kritickou rovinu v oblasti politiky, ale hlavně mnohost výkladů vztahu osamocení hrdina versus lid. V hlavní roli Tom Hiddleston v režii umělecké šéfky divadla Donmar Josie Rourkeové.*“⁹ 1. května proběhl poslední z těchto přenosů, jednalo se o novou inscenaci *Krále Leara*, kterou pro Národní divadlo nastudoval oscarový režisér Sam Mendes (*Americká krása*, 1999). V hlavní roli se objevil britský herec Simon Russell Beale.

Shakespearova tragédie *Macbeth*, které je věnována tato bakalářská práce, byla uvedena na podzim 2013. Následující kapitola bude věnována Robu Ashfordovi a Kennethu Branagovi, režisérům inscenace.

2 REŽIJNÍ TANDEM ASHFORD/BRANAGH

Inscenační zpracování *Macbetha* je první spoluprací Roba Ashforda a Kennetha Branagha. Každý z nich má jiné umělecké zázemí, Ashford je primárně choreografem a režisérem muzikálových inscenací na Broadway a se Shakespearem a jeho inscenováním nemá větší zkušenosti. Kenneth Branagh je naopak výhradně činoherní a filmový režisér, jehož doménou je právě William Shakespeare.

Původní idea vzniku této produkce přišla z Branagovi strany. Ashford byl přizván později a jeho potenciál choreografického cítění je čitelný z detailně

⁹ propagační text k inscenaci [online], 2014 [cit. 10. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.aerofilms.cz/filmy/142-National-Theatre-Live/synopse/>>.

promyšleného jevištního pohybu herců. Branaghův režijní vliv je znatelný v technické stránce mluveného slova a v klasickém pojetí herectví. Inscenace tak dosahuje vysokých technických kvalit a vyvážených hereckých výkonů.

2.1 ROB ASHFORD

Americký režisér a choreograf Robert Ashford se narodil 19. listopadu 1959 ve městě Orlando, stát Florida. Původně chtěl studovat právnickou fakultu. Teprve po absolvování nultého ročníku práv v roce 1982 jeho zájem o divadlo a kulturu vůbec přerostl z pouhé volnočasové aktivity v zájem tak velký, že začal studovat tanec na Point Park University Conservatory of Performing Arts¹⁰ v Pittsburghu. V rozhovoru pro internetový portál Playbill z 23. června 2002 na otázku, jak se stal tanečníkem, odpověděl: „*Byla to náhoda. Šel jsem na Univerzitu Washington a Lee v Lexingtonu ve Virginii, abych se stál právníkem. To byl můj plán. Byl jsem v nultém ročníku. Můj poradce mi řekl, že abych se stal právníkem, měl bych se věnovat také angličtině nebo divadlu. Řekl jsem: „Rozhodně divadlo. Angličtinu ne.“ ... Vrátil jsem se na letní kurzy tance na Hatfields a McCoys. ... Chodil jsem tam a opravdu mě to bavilo. Měl jsem k tomu přirozený talent. Vrátil jsem se na univerzitu W&L, ale už mě více lákalo divadlo...Taneční lektorka mi řekla, že když budu chtít, můžu být tanečníkem. Bylo mi 20 a já řekl, že chci. Zavolala do Point Park College v Pittsburgu, kde byla velice dobrá katedra tance a kde sama absolvovala.*“¹¹

Po studiích se přestěhoval do New Yorku, kde v roce 1987 odstartoval na Broadway svou kariéru tanečníka a choreografa. Jeho debutem v roce 1987 bylo představení *Anything Goes*¹² se skvělou Patti LuPone¹³, jež mimo jiných rolí excelovala v roce 1980 jako krásná *Evita*¹⁴.

¹⁰ Point Park University [online], 2014 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.pointpark.edu/>>.

¹¹ JONES, Kenneth. PLAYBILL ON-LINE'S BRIEF ENCOUNTER with Rob Ashford - Playbill.com [online], 23. června 2002 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.playbill.com/celebritybuzz/article/66698-PLAYBILL-ON-LINES-BRIEF-ENCOUNTER-with-Rob-Ashford>>.

¹² *Anything Goes*, muzikál, hudba Cole Porter, texty Guy Boltona a P. G. Wodehouse, premiéra 21. 11. 1934, obnovená premiéra 1987, režie: Jerry Zaks, choreografie: Michael Sumin.

¹³ Patti LuPone, narozená 21. dubna 1949 v North Portu, New York, americká muzikálová herečka

¹⁴ *Evita*, muzikál, hudba Andrew Lloyd Weber a Tim Rice, režie Harold Prince, premiéra 25. září 1979.

Ashfordovou první spoluprací na choreografii byla inscenace *Kiss of the Spider Woman*¹⁵ (1992) v Buenos Aires a v Tokiu, kterou vymyslel jeho přítel, americký choreograf Rob Marshall a on ji pak s herci nazkoušel. Následovala celá řada úspěšných i méně úspěšných inscenací. Za svou kariéru již spolupracoval na 40 nejen broadwayských produkcích, a to jako tanečník, ale hlavně jako choreograf a režisér. Mezi ty nejdůležitější patří například z roku 1999 asistence u broadwayského znovunastudování muzikálu *Kiss Me, Kate*¹⁶. *Thoroughly Modern Millie*¹⁷ v jeho kariéře také zaujímá velmi důležité postavení, protože to byla jeho první samostatná choreografie a navíc za ní v roce 2002 získal svou první a zatím jedinou cenu Tony¹⁸ v kategorii nejlepší muzikálová choreografie. Od tohoto úspěchu byla každá z jeho inscenací na cenu Tony nominována.

V současné době sbírá jednu nominaci za druhou, z těch známějších například četné nominace na Drama Desk Award¹⁹, cenu Olivier²⁰ nebo na cenu Grammy²¹. Je výkonným členem SDC (The Stage Directors and Choreographers Society), což je velmi významná americká divadelní unie, která spojuje, posiluje a chrání režiséry a choreografy z celých Spojených států.²² Dále je členem nadace Trustee for the Joyce Theatre, jejímž posláním je podporovat taneční umění a co nejvíce tento druh umění přiblížit lidem.

V roce 2003 si Ashford odbyl také svůj debut v londýnském West Endu, a to znovunastudováním muzikálu *Thoroughly Modern Millie*²³. Dlouhodobě také spolupracuje s divadlem the Donmar Warehouse, jedním z nejvýznamnějších

¹⁵ *Kiss of the Spider Woman*, muzikál, hudba John Kander a Fred Ebb, texty Terrence McNally, premiéra v dubnu 1992, premiéra v Buenos Aires 2. března 1995 v the Lola Membrives Theatre.

¹⁶ *Kiss Me, Kate*, muzikál, hudba a texty Cole Porter, premiéra 2. prosince 1948, obnovená premiéra 18. listopadu 1999, režie: Michael Blakemore, choreografie: Kathleen Marshal a Rob Ashford.

¹⁷ *Thoroughly Modern Millie*, muzikál, hudba: Jeanie Tesori, texty: Dick Scanlan, choreografie: Rob Ashford, premiéra: 18. dubna 2002.

¹⁸ *Tony Award* (celým názvem Antoinette Perry Awards) – cena udílená od roku 1947 každoročně v 21 kategoriích nejlepším broadwayským inscenacím [online], 2014 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.tonyawards.com/index.html>>.

¹⁹ *Drama Desk Award* – cena udílená od roku 1955 každoročně ve 34 kategoriích nejlepším New Yorkským inscenacím [online], 2014 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://awards.dramadesk.org/>>.

²⁰ *Olivier Award* (celým názvem Laurence Olivier Award) - britská výroční divadelní cena udílená od roku 1976 v 6 hlavních kategoriích [online], 2014 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.olivierawards.com/>>.

²¹ *Grammy Award* – cena udělovaná každoročně Národní akademií hudebního umění a věd (National Academy of Recording Arts and Sciences, Inc.) v USA od roku 1958 v 82 kategoriích [online], 2014 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.grammy.com/>>.

²² *Stage Directors and Choreographers Society* [online], 2014 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <zdroj: <http://sdcweb.org/about/who-we-are/>>.

²³ viz poznámka č. 13; premiéra 21. října 2003.

divadel na West Endu a s britským Royal National Theatre. Pro The Donmar Warehouse režíroval v roce 2009 svou první činoherní inscenaci *A Streetcar Named Desire*²⁴ od Tennessee Williamse, o které se psalo jen v superlativech. Podle britského deníku Sunday Telegraph: „*Můžete do takovéto tramvaje nasednout jen jedenkrát za život.*“²⁵

Filmová a hlavně televizní tvorba – choreografie zabírá v Ashfordově kariéře velmi významné místo, a to hlavně v posledních deseti letech. Prvním významným filmovým počinem byl v roce 2004 životopisný film *Beyond the Sea*²⁶ o slavném americkém zpěvákovi Bobbym Darinovi. Režisér a herec Kevin Spacey, který ztvárnil roli samotného Darina, oslovil Roba Ashforda, aby se ujal všech tanečních choreografií v tomto snímku. Film byl premiérován 11. září 2004 na Mezinárodním filmovém festivalu v Torontu a byl mimo jiné nominován na Golden Globe²⁷ a cenu Grammy. V roce 2009 mu byla svěřena choreografie tanečních čísel během 81. Annual Academy Award. Od té doby spolupracoval na slavnostních večerech cen Tony a Oscarů.

V současnosti se stále věnuje režirování a choreografii muzikálů po celém světě. Mezi jeho nejnovější projekty patří například britský muzikál *Shrek the Musical*²⁸, který je inspirován knihou *Shrek!*²⁹ a stejnojmennou sérií animovaných filmů studia DreamWorks Animation SKG nebo nejposlednější nastudování slavného muzikálu Andrew Lloyd Webera *Evita*³⁰ v hlavních rolích s Rickym Martinem v roli Che a Elenou Roger jako slavné Evy Perón. Z připravovaných projektů je asi nejvýraznější chystaná muzikálová inscenace *Alice in Wonderland*, inspirovaná stejnojmenným filmem režiséra Tima Burtona, která se chystá od roku 2012.³¹

²⁴ *A Streetcar Named Desire* – český překlad *Tramvaj do stanice touha*.

²⁵ Spencer, Charles - *A Streetcar Named Desire with Rachel Weisz, at the Donmar* [online], 29. června 2009 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.telegraph.co.uk/>>.

²⁶ *Za mořem / Beyond the Sea (2004)*, režie Kevin Spacey, v ČR na DVD od 26. 3. 2007 [online], 2014 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/117037-za-morem/>>.

²⁷ *Golden Globe Award* – americká výroční filmová a televizní cena udílená od roku 1944 v Los Angeles ve 25 kategoriích [online], 2014 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.hfpa.org/>>.

²⁸ *Shrek the Musical*, muzikál, hudba: Jeanine Tesori, texty: David Lindsay-Abaire, premiéra 14. prosince 2008 Broadway.

²⁹ *Shrek!*, komiks napsaný a ilustrovaný americkým karikaturistou a sochařem Williamem Steigem v roce 1990.

³⁰ viz poznámka č. 5, poslední obnovená premiéra: 12. března 2012.

³¹ Rob Ashford Tapped to Direct and Choreograph Stage Version of Tim Burton's *Alice in Wonderland*, [online], 16. března 2012 [cit. 20. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.fox.com/>>.

Kromě muzikálů spolupracuje s English National Opera, kde v roce 2008 vytvořil choreografii pro Bernsteinovu operetu *Candide*³² a Lyric Opera of Chicago, kde měla 1. února premiéru slavná Rossiniho opera *Barber of Seville*³³, jenž je jeho režijně-operním debutem. Další operou, na které režijně spolupracuje, je *Carmen* od George Bizeta v Huston Opera House (premiéra 25. dubna 2014).

2.2 KENNETH BRANAGH

Sir Kenneth Charles Branagh, irský herec, režisér a scenárista, je ve své generaci považován za nejlepšího shakespearovského inscenátora.

Členem Royal Shakespeare Company (RSC) se Branagh stal po úspěšném absolvování prestižní školy Royal Academy of Dramatic Art³⁴. Jeho první Shakespearovou rolí byl pro RSC *Jindřich V.*, jedná se o historickou klasickou produkci a Branagh se tehdy stal ve dvaceti třech letech nejmladším hercem, který tuto roli ztvárnil. V roce 1989, začal pracovat na předělání Shakespearova textu *Jindřicha V.* do filmového scénáře. Vzniká stejnojmenný film o anglickém králi *Jindřichu V.* Anglickém. Kenneth Branagh si opět zahrál hlavní roli krále a tento film byl také jeho režijním debutem. Ve své verzi se snaží najít nové motivace a kontexty a král Jindřich je tak v jeho pojetí plný pochybností a trpí pocitem samoty. Film měl obrovský úspěch nejen u diváků, ale také u odborné kritiky. Byl nominován na Academy Awards ve třech kategoriích, cenu si odnesl za nejlepší kostýmní výpravu. Další významné ocenění bylo na cenách BAFTA, kdy z šesti nominací film získal cenu za nejlepší režii. V tomto filmu také poprvé Branagh spolupracuje s hudebním skladatelem Patrickem Doylem, jenž se pak podílí na většině projektů, které Branagh produkuje, *Macbetha* pro MIF nevyjímaje.

Poměrně brzy opouští Branagh RSC a v roce 1986 zakládá společně s filmovým producentem a hercem Davidem Parrfitem vlastní divadelní spolek, který nese jméno Renaissance Theatre Company. Patronem této divadelní společnosti je Princ Charles. Během poměrně krátkého fungování, spolek ukončuje svou činnost v roce 1992, produkují velké množství inscenací Shakespearových her.

<http://www.broadway.com/buzz/160659/rob-ashford-tapped-to-direct-and-choreograph-stage-version-of-tim-burtons-alice-in-wonderland/>.

³² *Candide*, opereta, hudba Leonard Bernstein, libreto: Lillian Hellman, na motivy knihy *Candide* (Voltaire), premiéra 1. prosince 1956, obnovená premiéra v ENO 23. června 2008.

³³ *Barber of Seville* (orig.: *Il barbiere di Siviglia*, česky: *Lazebník Sevillský*), Gioacchino Rossini, 1816, premiéra v Lyric Opera of Chicago 1. února 2014.

³⁴ Royal Academy of Royal Art [online], 2014 [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.rada.ac.uk/>>.

„V roce 1988 jsou to pro the Birmingham Repertory Theatre inscenace *Mnoho povyku pro nic* (režie Judi Dench), *Jak se Vám líbí* (režie Geraldine McEwan) a *Hamlet* (režie Derek Jacobi). Pro the Mark Taper Forum v LA vznikají v roce 1990 inscenace her *Král Lear* a *Sen noci svatojánské* a poslední je pak v roce 1992 *Coriolanus* pro Chichester Festival Theatre.“³⁵ Ve všech hrál Kenneth Branagh Jednu z hlavních rolí.

Od začátku devadesátých let, po rozpadu Renaissance Theatre Company, se herec začal primárně věnovat filmové tvorbě, hlavně adaptacím Shakespearových her. Po natočení *Jindřicha V.* vznikla v roce 1993 adaptace komedie *Mnoho povyku pro nic*. Kenneth Branagh film režíroval a ztvárnil v něm také hlavní roli Benedicka. Branagh příběh zasazuje do prostředí italského venkova. Ve filmu jsou vyzdvíženy kvality klasického ztvárnění. Branagh, jako režisér, také explicitně ukazuje konvence alžbětinského divadla uzpůsobené pro kameru a filmového diváka. Další filmovou adaptací Williama Shakespeara, na které se herecky podílel, byl v roce 1995 *Othello* režiséra Olivera Parkera. Klasické pojetí filmu koresponduje s kvalitou Branaghova výkonu jako Jaga. Dalším jeho režijním počinem je *Hamlet* z roku 1996. Opět se zde ujímá hlavní role prince Hamleta. Tento film je příkladem Branaghovy precizní práce s původní Shakespearovou předlohou. Původní verze filmu trvala čtyři hodiny. Později byla o půl hodiny zkrácena. Adaptací je také ukázán potenciál a nadčasovost Shakespearových textů, které je možné aktualizovat či zasazovat do různých prostorů a časů. Princ Hamlet je v Branaghově podání méně neurotický a je zbaven Oidipovského komplexu.

Další tvůrčí invencí podle Shakespearova textu byl hollywoodský muzikál *Marné lásky snaha* (2000). Děj se zasazen do Evropy konce třicátých let. Branagh i přes nový způsob interpretace stále dodržuje pravidla klasického herectví a vysokou úroveň mluveného.

Sir Kenneth Branagh do současnosti vytvořil dvacet pět filmů a inscenací podle Shakespearových her. I přes různorodá vizuální zpracování, jejichž dobové zasazení se pohybuje od alžbětinské Anglie po dvacáté století, jeho projev zůstává ukotven v klasickém pojetí a odkazuje na zlatou éru herectví Lawrence Oliviera.

V další kapitole bude přiblížen dramaturgicko-režijní koncept režisérů a jejich práce s původní předlohou.

³⁵ Archives HUB [online], 2014 [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://archiveshub.ac.uk/data/gb2188-dsh02>>.

3 ROZBOR INSCENACE

Režisérský tandem Branagh/Ashford pracuje s původním Shakespearovým textem napsaným v roce 1606. Shakespeare v této tragédii zobrazuje skutečnou historickou postavou krále Macbetha I. avšak historické reálie jsou značně pozměněny, tak aby odpovídaly dobovým požadavkům. Forma textu i jeho obsahové vyznění zůstává nezměněno i v případě této inscenace.

Všichni herci mají pečlivě naučené texty a velmi precizní britskou výslovnost shakespearovské angličtiny, která je zachována a není nijak přizpůsobována současnému jazyku. Do textu nejsou přidány žádné nové dialogy či invenční pasáže. Režie pracuje pouze s vizualizací některých vybraných scén, které se v původním textu odehrávají za scénou.

Hned prvním příkladem tohoto přenesení původně neviděného na jeviště je úvodní scéna bitvy, v které skotské vojsko poráží rebelanty, kteří se snaží svrhnout současného krále z trůnu. Celá tato scéna trvá téměř pět minut a dopomáhá k navození ponuré atmosféry celé inscenace.

Před zraky diváků je také umístěna Duncanova vražda. To je podle kritiků jedním z nejspornějších bodů celé inscenace, protože „hrůznost skutku je o to silnější, když je vidět pouze skrze Macbethovu vinu“³⁶, avšak její symbolické umístění do bývalých prostor kazatelny může působit jako svatokrádež a tím získává hra nových rozměrů, které by vyškrtnutím této scény zcela zmizely.

Velmi silným dojmem také působí scéna, kdy pohřební průvod plynule přechází do průvodu korunovačního. V původním textu jsou obě scény zařazeny za sebou. Toto funkční a mrazivé pojetí však vyžaduje jednoduchou scénu bez přestaveb, které toto nastudování nabízí.

S původním Shakespearovým textem pracovali režiséři velmi citlivě a nedopustili se žádných větších změn či škrtnů. Nejvýraznějším zásahem je vyškrtnutí celé druhé scény prvního dějství, kde se královská družina setkává se zraněným mužem a dozvídá se od něj novinky o probíhající bitvě. Další škrty a drobné úpravy jsou velmi sporadické a spíše kvůli podpoření temné atmosféry než kvůli úspoře času či významotvornosti. Příkladem tohoto umocnění ponuré nálady a vyzdvižení zoufalosti situace je ve druhé scéně druhého dějství, kdy Macbeth těsně před

³⁶ BILLINGTON, Michael. *Macbeth – Rewiew*; The Guardian [online], 6. července 2013 [cit. 10. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.theguardian.com/culture/2013/jul/06/macbeth-branagh-manchester-review>>.

zmizením ze scény kvůli náhlému klepání na bránu ke své replice „*To know my deed, 'twere best not know myself. Wake Duncan with thou couldst!*“³⁷ přidává ještě zoufalé „*I am afraid to think what I have done*“³⁸, které se v původním textu objevuje pouze jednou ve stejné scéně jen o čtyři repliky dříve.

Režijně dramaturgický koncept v této inscenaci striktně odděluje dobro a zlo a neakceptuje žádné nuance v tomto vymezení. Postavy se přiklání buď na stranu dobra, nebo na stranu zla, což je podpořeno zejména světelnou složkou. Ve scéně, kdy se Macbeth vrací domů z války je šťastné shledání s manželkou podporováno zářivým sytým světlem, které evokuje dobro. S postupným prohlubováním myšlenky na rychlé získání moci zavražděním krále, se světlo pomalu vytrácí až do pološera, v kterém pomocí hry světla a stínů ve tvářích dochází k negativnímu pozměnění mimiky.

Velmi intenzivně je pracováno se symbolikou odkazující na markantní odlišnost dobra a zla. Dobro zastupují převážně symboly křížů, objevujících se hlavně v první polovině představení. Odkazy na temné stránky protagonistů naopak s postupem času získávají na intenzitě, až ve scéně, kdy se Macbeth vrací za čarodějnicemi pro další věštbu. Na jevišti panuje tma, čarodějnice se chovají jako posedlé ďáblem, v předním plánu kazatelny hoří ohnivá zeď a duše zabitých sborově recitují nevlídné proroctví.

Tato symbolika pracuje hlavně s možnostmi nedivadelního prostoru, ve kterém se inscenace odehrává

4 SCÉNOGRAFIE

Scénografie je založena zejména na specifiku místa, ze kterého se odvíjí jak prostorové řešení jeviště a hlediště, tak kostýmní a světelné řešení celé inscenace.

4.1 PROSTOR

Kenneth Branagh a Rob Ashford umístili svou inscenaci *Macbetha* do osvětleného viktoriánského St. Peter's Church, který se nachází v manchesterské čtvrti Ancoats. Tento kostel se už řadu let používá ke kulturním akcím a právě

³⁷ „Že znám svůj čin, sám sebe chtěl bych neznat. Vzbud' Dunkana svým bušením! Kéž bys to svedl!“; SHAKESPEARE, William, *Výbor z dramát, Macbeth*, překlad SAUDEK, Erik Adolf, Praha, 1957, s. 539.

³⁸ „Pomyslit na svůj čin se děším, natož naň znova pohledět.“; SHAKESPEARE, William, *Výbor z dramát, Macbeth*, překlad SAUDEK, Erik Adolf, Praha, 1957, s. 538.

prochází náročnou rekonstrukcí. Kenneth Branagh svou inscenací mimo jiné přilákal pozornost k tomuto unikátnímu místu a udělal mu tím mimo jiné přímou a nijak nezatajovanou propagaci.

Interiér kostela se díky výpravě Christophera Orama proměnil v syrově vyhlížející místo, které hned na první pohled evokuje dobu, do které je *Macbeth* zasazen - středověk. Celá scéna je velmi jednoduchá a multifunkční, nevyžaduje žádné velké přestavby a většinu času si vystačí s čistým herectvím bez rekvizit a náročných dekorací. Celý prostor má tři hlavní prostory, kde se odehrává herecká akce. I přes značnou vizuální rozmanitost tohoto scénického řešení, které pracuje hlavně s přírodními materiály (dřevo, kámen), se prostorová výraznost a určitost místa smazává a je na divákově imaginaci a znalosti textu, aby děj zasadil na konkrétní místo, přesně tak jak to odpovídalo konvencím alžbětinského divadla.

Hlavní scéna, kde se odehrává největší část inscenace, se nachází v centrální části kostela. Tento prostor řada kritiků přirovnává ke španělské koridě. Dlouhé divácké lavice jsou od této zablácené uličky odděleny asi metr a půl vysokou dřevěnou palisádou. Divácký prostor je rozdělen na čtyři části a podélně koresponduje s celou délkou kostelní lodi. V celém kostele tak vzniká 281 míst k sezení. První řada lavic je umístěna necelou stopu od jeviště, což činí celou inscenaci velmi intimní.

Již zmíněná syrovost, která z Branaghova ztvárnění vyzařuje ještě před začátkem představení, je umocněna zejména tím, že místo kamenné podlahy je prostor mezi diváckými lavicemi pokrytý skutečnou hlínou. Nic jiného se v tomto plánu scény nenachází. Pouze jedenkrát je sem umístěn velký dřevěný stůl a několik židlí a prostor tak nabývá konkrétnějších kontur. Je to ve scéně, kdy se Macbethovi poprvé zjevuje duch zabitého Banqua (třetí scéna, čtvrté dějství). Velmi efektně působí úvodní scéna – Macbehova vítězná bitva, která v původním Shakespearově textu není, pouze se o ní mluví. Realističnost pečlivě nacvičeného boje s meči umocňuje skutečný déšť, jenž v kombinaci s blátem na zemi dodává tomuto site-specific představení nepopsatelný rozměr divadelního zážitku.

Druhý plán se nachází v místě původní kazatelny. Je zaoblen do půlkruhu, mírně vyvýšen a na podlaze se nachází původní dlažba. Podél stěn se nachází řada velkých kostelních svící, které během úvodní bitvy Lady Macbeth zapaluje a tvoří tak jeden z hlavních zdrojů osvětlení. V horní části se nachází vitrážová okna a

v prostoru visí masivní krucifix. Symbolika kříže se objevuje v celé inscenaci hned v několika podobách. Pomocí dekorací získává tento plán na konkrétnějších obrysech častěji než zbytek scény. Nejprve představuje kapli, ve které Lady Macbeth zapaluje svíčky a modlí se za život svého manžela. Poté se stává komnatou na zámku Inverness, ve které je zavražděn Duncan – král Skotský nebo třeba trůnním sálem, kde je Macbeth, už jako král, sužován svými černými myšlenkami a důsledky svého jednání.

Na druhé straně je symbolická korida zakončena vysokou zdí sbitou z dřevěných prken. Jsou v ní schované troje dveře, jež nahrazují původní Shakespearova blata, kde se Macbeth setkává s čarodějnicemi. Mimo jejich výstupy jsou pak tyto na první pohled neviditelné dveře funkčně použity ve scéně s vrátným po Duncanově vraždě (třetí scéna, druhé dějství). V horní části této zdi je umístěn ohoz, kde se schovává opilý vrátný, Macbethovi se zjevuje duch Banqua a kam chodí náměsíčná Lady Macbeth.

4.2 KOSTÝMY

Kostýmy pro tuto inscenaci zpracoval, tak jako celou výpravu, Christopher Oram. Pracuje s jednoduchými přírodními materiály a tlumenými barvami. Kostýmy nejsou nijak honosné a odpovídají ponurosti atmosféry a dobovým konvencím v oblékání. V jedné větě by se kostýmní výprava dala shrnout slovy: „Jde o moderní inscenaci oblečenou do spousty tartanů a vlněných kostýmů.“³⁹

Nejdominantněji jsou na scéně zastoupeny vojenské uniformy. Hned v úvodním boji spolu bojují skotští vojáci oblečení do kostýmů, které jsou inspirovány tradičními skotskými uniformami. Ty jsou tvořeny nápadnou skotskou modro-zelenou sukni kostkovaného vzoru, temně červené vyztužené košile s krátkým rukávem namísto brnění, spodní košilí zemité barvy, kalhot zastrčených do světlých podkolenek a kapuce, která je chrání proti dešti. V takovémto druhu uniformy se většina herců objevuje v drobných změnách po dobu celé inscenace. V úvodu se také objevuje pár jiných vojáků, jejichž uniforma je, až na chybějící skotskou sukni, téměř totožná. Pro umocnění autenticity jsou také herci neoholení a jejich oblečení je značně zašlé, potrhané a špinavé. Herci zůstávají po celou inscenaci ve stejném oblečení, pouze jej doplňují dlouhým šedým pláštěm (ti výše

³⁹ GRIFFIN, Phil. *'Macbeth': MIF 2013 Reviews*, Manchester Confidential [online], 4. července 2013 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.branaghcompendium.com/article/macbeth_manchesterconfidential_4july2013.html>.

postavení je mají lemovány drobnými vzory), král má přes uniformu přehozen dlouhý červený královský hermelín.

Samotný Macbeth je zprvu oblečen do stejné uniformy, jediné, co ho od ostatních odlišuje, je barevná kombinace jeho kostýmu. Všichni ostatní mají uniformy zeleno-modré barvy, kdežto Macbethova je červeno-zelená. I když tím jak jsou zašlé, není tento detail tak markantní, ale je pouze doplněním a znakem propracovanosti každého detailu. Ve většině scén má přes původní uniformu oblečenou obyčejnou šedou košili. Noční košile, ve které se Macbeth na scéně objevuje po králově vraždě, je jednoduchá světle hnědá a splývá až na zem. Také nemá žádnou obuv, a chodí tak, po blátem pokrytém povrchu, bos. Ve zbytku scén pak vystupuje ve stejné košili, ve které zabil krále. Na rukávech tak po celou druhou polovinu inscenace symbolicky spočívá krev. Jako král má na sobě Macbeth pouze dlouhý plášť a na hlavě korunu. Před tím, než je zabit, opět vystupuje ve vyztužené košili, jako v úvodní scéně.

Kostýmy Lady Macbeth jsou ty nejnápadnější a nejnáročnější na převlek z celé inscenace, i přesto jsou však všechny její šaty velmi prosté a mají jednoduché strohé střihy a tlumenější odstíny barev. V úvodu, kdy čte manželův dopis o věštbě tří čarodějnic, jsou její šaty modrošedé s lehce rozšířenými rukávy a přes hlavu má lehkou průsvitnou kápi, která symbolizuje nevinnost, kterou za chvíli pozbyde. Převlek mezi následující scénou je velice rychlý a hereččiny šaty tak musí její komorná dopínat ještě na jevišti. Jedná se opět o prosté dlouhé šaty velmi podobné barvy, jako byly ty předchozí, se širokými rukávy, tentokrát mají fialovou podšívku a jejich součástí jsou stejně barevné návleky na ruce. Po zavraždění krále se žena objevuje na scéně, tak jako řada dalších, ve světlé dlouhé noční košili. Ta má krátký rukáv a je doplněna tmavě modrým šálem přes ramena. Stejně jako její manžel a ostatní, je v této scéně bosa. Nejvýraznější šaty má na sobě Lady Macbeth jako královna. Je oblečena do dlouhých temně červených šatů se zlatým lemováním a dlouhou vlečkou. Šaty mají opět široké rukávy a jednoduchý splývavý střih. Při korunovační scéně přes ně má ještě přehozen dlouhý modrý plášť se zdobeným lemováním a na hlavě má korunku. Při závěrečné náměsíčné scéně se opět vrací k noční košili, kterou na sobě má po objevení královy vraždy, tentokrát již není doplněna plédem přes ramena a je velmi viditelně pomačkaná. Během celé

inscenace má Lady Macbeth učesané vlasy do dvou volných copů a její líčení je velmi jemné, téměř neviditelné.

Čarodějnice se svým vzhledem značně liší od zbytku postav a jsou tak povýšeny na opravdu nadpozemské bytosti. Jejich kostým je ovšem také velmi prostý. Dlouhé pytlavinové hábity zemité barvy s rozparky na rukávech působí staře a obnošeně. Nejvýraznější je u čarodějnic líčení. Jejich obličej je pokrytý hnědou barvou, ze které září pouze zuby a bělmo očí. Všechny tři mají rozpuštěné dlouhé vlasy, které jsou sčesané dozadu a znatelně umaštěné a špinavé. V momentě, kdy vystoupí ze svých okenic, jsou jejich šaty s krátkým rukávem a divák tak má možnost vidět, že nejen jejich obličej, ale také celé tělo mají špinavé od bláta.

4.3 SVĚTLA

Světelný design a efekty Neila Austina tvoří velmi výraznou a významotvornou složku této inscenace. Jelikož se během celé inscenace pracuje s minimem přestaveb či úprav jeviště, není potřeba dělat mezi jednotlivými výstupy dlouhé pauzy. Tyto změny jsou naznačené pouze krátkým, několika vteřinovým potemněním celého prostoru. Děj se tak stává dynamický a jednotlivé scény se střídají velice rychle, což, obzvláště při sledování v kině, navozuje pocit filmového střihu. Právě práce se světlem pomáhá utvářet celkovou atmosféru a jeho detailní technické propracování zcela koresponduje s režijními záměry, které Ashford s Branaghem stanovily pro své pojetí *Macbetha*. Primárně se zde pracuje se stavem pološera, s hrou stínů a odrazů a s jemným nažloutlým odstínem světla. Z velké části slouží světlo jako symbol či jako velmi účinný pomocník při vyjádření vnitřní rozpolcenosti a ztracenosti hrdinů.

Celá scéna je pohroužena do pološera, osvětluje jí pouze několik malých bodových reflektorů, které jsou rozmístěny nad hlavami diváků v první řadě. Tyto reflektory jsou statické a pracuje se pouze se silou jejich světla. Během bojové scény, kdy na jeviště padá skutečný déšť, je jejich světlo ztlumeno na minimum a hlavním zdrojem osvětlení se tak stává řada do půlkruhu vyskládaných velkých kostelních svící, které září v prostoru bývalé kaple. Díky užití reflektorů po obou stranách jeviště vzniká také velmi propracovaná hra stínů, všechny postavy vrhají dva stíny, což není při potemnělém prostředí zcela znatelné, ale rozsvítí-li se světla

silněji, stíny jsou viditelné. Nejvíce je tohoto druhu osvětlení využíváno ve scénách s Macbethem a Lady Macbeth a jejich dvojité stíny reprezentují rozpolcenost jejich duše, která nutně nastává po vyslechnutí věštby a hlavě po spáchání první vraždy. Bodová světla také způsobují nerovnoměrné osvětlení prostoru, a tak jsou některé jeho části ve větším šeru než jiné. Díky tomu také nejsou tváře herců osvětleny přímo a v jejich tvářích se stále míhají temné stíny, což ukazuje navenek temné pohnutky jejich duší.

Osvětlení kostelními svícemi plní mimo estetické a praktické funkce i funkci symbolickou. Na začátku hry Lady Macbeth zapaluje poslední z ještě zhasnutých svící a modlí se za život svého muže. V jejich životech je ještě světlo a naděje na lepší zítřky, ještě nejsou zcela pohlceni démony a temnotou. Při detailním zhlédnutí záznamu lze pozorovat, že tyto svíčky postupně pomalu zhasínají až do momentu, kdy jsou, na konci druhé třetiny, všechny uhašené a prostor kaple, spojení s bohem a s nadějí, je pohroužen to úplné tmy.

Neosvětlenější částí celého jeviště je v první polovině inscenace právě prostor kazatelny. V zadním plánu stále ještě hoří svíce. Dále je tímto směrem namířeno šest reflektorů, jejichž světlo působí velmi přirozeně a evokuje v divákovi pocit úsvitu, při kterém přijíždí král na Macbethovo sídlo. Toto rozptýlené zamlžené světlo v této scéně použito do celého herního plánu, tedy i nad úzký prostor zasypaný zeminou uprostřed mezi diváky. Světlo je postupně ztlumováno s postupující denní dobou, ale také s vážností a děsivostí rozhovoru, který manželé Macbethovi vedou. Při definitivním rozhodnutí zabít krále je světlo opět ztlumeno na nutné minimum, tak aby nebylo celé jeviště utopeno ve tmě.

Zadní scéna s vysokou prkennou zdí je osvětlena stejnými reflektory jako zbytek jeviště, tentokrát však nejsou namířeny jedním směrem, ale jejich světla se kříží a vytváří tak zajímavou mozaiku světla a stínů. Za stěnou jsou umístěny silné bílé reflektory, které jí osvětlují zezadu. Toto zadní osvětlení se používá výhradně při výstupech čarodějnic, kdy jsou jejich postavy v okenicích umístěných ve střední části zdi, nasvíceny pouze zezadu, čímž se zvyšuje dojem jejich neskutečnosti. Toto zadní podsvícení je také několikrát užito velmi efektním způsobem, kdy světlo prochází pouze mezerami mezi jednotlivými prkny a tvoří tak pomyslné mříže vězení, ve kterém se postavy ocitají. Když Macbeth blouzní, před první vraždou a

zdá se mu, že všude vidí dýky, právě ta první se mu zjeví v podobě dlouhé světelné stopy, která prochází touto stěnou a na zemi tvoří tvar dýky či kříže.

Právě tato symbolika kříže, která se v prostorách osvěceného kostela přímo nabízí, je užívána hojně a nejen v tomto výstupu, kdy se schyluje k první vraždě. I když zde je jejich koncentrace největší. Mimo onen světelný kříž se Macbethovi zjevují ještě dvě dýky, podsvícené bílým světlem a visící ve volném prostoru. Po vraždě, kdy si Lady Macbeth od svého manžela bere obě dýky, kterými krále zabil, stoupá si nad něj s rukama rozpaženýma, v každé ruce jednu dýku. Macbeth před ní klečí a v okamžiku, kdy od něj žena dýky přebírá, spíná ruce v tichou modlitbu.

K osvětlení kostela jsou využívány nejen reflektory a svíce, ale pracuje se taky s původními vitrážovými okny, která jsou, technicky i vizuálně velmi funkčně, zatemňována a odtemňována. Pět vysokých vitrážových oken, klasického tvaru se tyčí nad kazatelnu, tak že jsou pro diváky viditelné. Další, kulaté okno je umístěno v horní části, přímo naproti těmto pěti oknům. Jeho skla jsou poskládána do tvaru květiny a jeho jemným osvětlením vrhá svůj stín na protější zeď, tam kde se nachází do půlkruhu vyskládané svíce. Tyto stíny tvoří velmi líbivý efekt a některé jeho části působí jako temné stíny postav, které se v myslích hlavních aktérů postupem času zjevují stále častěji.

Při nočních scénách, kdy je světlo opravdu znatelně potemněno, a rysy tváří se ztrácejí v šeru, přicházejí některé postavy na jeviště se svícemi nebo s loučemi.

Duch Banqua, který se zjevuje Macbethovi na hostině s přáteli je osvěcen přímým bílo-modrým reflektorem. Jeho vzhled tak působí, jako by byl skutečně mrtvý. Světlo je natolik odlišné od zbytku osvětlení, které se svou barvou blíží spíše světlu žlutému, že zvyšuje pocit vytržení z reálného světa a čím dál tím větší příklon k temné stránce duše a jeho dopad na zdravý rozum.

Ke konci inscenace se jasně profiluje rozdělení dobra a zla, a to právě pomocí světelných efektů. Macbeth, jeho žena, královi zastánci a čarodějnice se téměř topí ve tmě. Naopak ti, kterých se Macbeth snaží zbavit a ti kteří ho chtějí sesadit z trůnu, vystupují na scéně zalité měkkým žlutým světlem stejným, jako když poprvé přijížděl král na hrad Iverness. Toto světlo je vytvořeno pomocí nazelenalých filtrů umístěných ve všech vitrážových oknech. A naléhavost posledních scén, kdy přijíždí anglické vojsko na pomoc nepřítelům Macbetha, je

opět umocněna potměným světlem, ve kterém se ztrácí mnoho detailů, nicméně napínavá atmosféra je tím povýšena na nejvyšší možný stupeň.

5 HUDEBNÍ SLOŽKA

Hudba je v této inscenaci další složkou, která nenápadně doladuje celek do konkrétní podoby. Hudební složka není dominantní a většina scén se obejde bez jakéhokoliv hudebního podkresu. Objevuje se hudební doprovod jak nediegetický, tak diegetický.

Diegetický doprovod se v celé inscenaci objevuje jen jednou, a to pouze ve scéně, kde se objevuje Banquův syn Fleance. Jeho specifickou rekvizitou je dřevěná flétna, na kterou na jevišti hraje tesknou pomalou melodií. Fleance se na scéně objevuje ještě jednou, tentokrát již svou flétnu pouze drží v ruce a zvuk flétny zní pouze ze záznamu.

Nediegetická hudba je velmi rozmanitá, často pracuje s jednoduchými melodiemi inspirovanými starými anglickými národními písněmi a se zvukem klasických skotských dud. Tempo-rytmus doprovodné hudby a scén s hudbou obecně určují bubny, které jsou nejdominantnějším nástrojem. Prosté rytmické bubnování je užito také v úvodní bojové scéně. Umocňují tak naléhavost a nebezpečnost boje se skutečnými zbraněmi. Dále se pak tempo mírně uvolňuje a nejpomalejším se stává při pohřebním/koronovačním průvodu, kdy lehký pomalý nápěv na flétnu a zvuk bubnů korespondují s rychlostí chůze lidí přítomných v průvodu. Dynamika a bezvýchodnost scény, ve které je zabit Banquo je uvedena jednoduchým nemelodickým houslovým brnkáním a samotnou vraždu symbolizuje krátký naléhavý zvuk dud. Dudy pak zní pokaždé, když se na scéně objevuje Banquův duch. Drobnou a výstižnou vložkou je prostá harfová melodie, která na jevišti přivádí nic netušící a nevinou Lady Macduff a jejího syna před tím, než je přijdou varovat a později zabít. Samotná jejich vražda už si vystačí jen s jemnou, téměř neslyšnou melodií a silou zoufalých výkřiků Lady Macduff v podání Rosalie Craig. Patrick Doyle, který složil hudební doprovod pro celou inscenaci, velmi umně pracuje také s hlasitostí hudby. Místy je hudba jen lehkým téměř neslyšitelným doprovodem, místy přehlušuje veškeré dění na scéně. Hlasitost doprovodu dopomáhá atmosféře jednotlivých scén. Hlasité bubny navozují napínavější atmosféru a jejich protikladem jsou již zmíněné lehké nápěvky na

flétnu, které stísněnost a napětí uvolňují. Čím více se inscenace blíží ke konci, tím víc se hudební doprovod stává zmateným, postrádajícím dominantní melodii a mění se v řadu nepopsatelných zvuků značících ztracenost hlavních hrdinů.

V celé hře se objevuje celá řada doplňujících zvuků a ruchů, které jsou dílem Christophera Shutta. Častým motivem je odbíjení zvonů. Ty uvozují celou inscenaci, objevují se v důležitých momentech jako známka naléhavosti situace, jako je vražda krále, kdy zvony bijí na poplach. Velmi tiše jsou také slyšitelné před královou vraždou, kde stejně tak symbolizují poplach, jde ovšem o Macbethův vnitřní alarm před spácháním nevratného zločinu. Různé doprovodné zvuky se objevují během celé inscenace pro podpoření a zdůraznění zvuků dietetických vycházejících ze samotné herecké akce. Další sérií zvuků jsou symbolická zdůraznění fantastických představ a událostí, jako je každý výstup čarodějníc, Macbethovy vidiny. Všechny zvuky mají téměř filmový charakter a také velmi znatelně pracují s hlasitostí, se stejnou přesností a cílem, jako v případě hudebního doprovodu.

6 HERECTVÍ

Casting k této inscenaci měla na starosti Anne McNulty a sestavila herecký tým plný velkých jmen a členů Royal Shakespeare Company⁴⁰ (RSC). Mezi ně patří například Ray Fearon, jenž ztvárňuje postavu odvážného, robustního a energického Macduffa. Fearon získal za své emotivní ztvárnění této role cenu kritiků na Manchester Theatre Awards.⁴¹ Jeho pojetí muže, který se potýká s vlastním osudem a nenávratností svých činů, odkazuje na zašlou slávu klasických shakespearovských herců. „*Nebojí se hrát roli staromódním způsobem... Místy až připomíná zlatou éru, kdy tuto roli hrál Olivier.*“⁴² Jeho výkon je velmi konstantní a odpovídá konvenčnímu vnímání postavy Macduffa jako odvážného a energického muže, který netouží po ničem jiném než po odplatě za bolest, která mu byla způsobena. Scéna, kde se dozvídá o zavraždění své ženy a dětí se stává jedním z nejemotivnějších momentů celé inscenace. Při zoufalém výkřiku, který značí tu

⁴⁰ Royal Shakespeare Company [online], 2014 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.rsc.org.uk/>>.

⁴¹ Manchester Theatre Awards [online], 2014 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://manchestertheatreawards.com/>>.

⁴² BILLINGTON, Michael. Macbeth – Review; The Guardian [online], 6. července 2013 [cit. 10. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.theguardian.com/culture/2013/jul/06/macbeth-branagh-manchester-review>>.

nejhlubší bolest, jež může člověk pocítit, se pohne svědomí v téměř každém divákovi. Pomsta, která pár okamžiků na to přichází je nemilosrdná. „*Toto zúčtování mezi Macbethem a Macduffem je inscenováno surrealisticky a přesně zapadá do konceptu toho, co bylo možné do té doby vidět.*“⁴³

Jimmy Yuill, jenž je také členem RSC, ztvárňuje postavu Banqua - Macbethova přítele, který však musí být, při cestě na vrchol, nemilosrdně odstraněn. „*Je poněkud překvapující, že Banqua ztvárňuje herec téměř o generaci starší než je sám Macbeth*“⁴⁴ Svým pojetím Banqua perfektně zapadá do celé inscenace. Jeho poznávacím znamením je látková čelenka, kterou nikdy nesundává z hlavy. Mluvu má stejně precizní jako ostatní herci. Silným momentem jeho výstupů jsou scény, kdy se Macbethovi zjevuje jako duch. Jeho bledě podsvícená vyřeštěná tvář zalitá krví, je tak děsivě nehybná, že skutečně působí, jako by nebyl z tohoto světa. Jeho chůze je plynulá a v kontrastu se vzpřímenou, nehybnou horní polovinou těla, tak vzniká dojem nepřirozeného pohybu. Tato scéna a dojem toho, že je Banquo skutečně jen výplodem Macbethovy mysli, je detailně promyšlen také po stránce výpravy. Vprostřed kostelní lodi je umístěn velký dubový stůl, kterým jednoduchým trikem Banquův duch prochází. Výsledný efekt však ze záznamu nefunguje, protože je snímán horní kamerou a tím se ztrácí kouzlo, které se odehrává v bezprostřední blízkosti diváků.

Inscenace vyžaduje perfektní souhru všech herců. Každý pohyb má svou pečlivou choreografii a to především v bojových scénách, kterých je inscenace plná. Choreografie těchto bojových scén se skutečnými meči, od kterých při zápalu boje odlétávají jiskry, připravil Terry King. Ostatní choreografie a pohyby jsou výsledkem spolupráce s režisérem Robem Ashfordem. Na herce jsou kladeny velké nároky fyzické zdatnosti a odolnosti, protože se kromě složitých nebezpečných bojů, během dvou hodin, které jedno představení trvá, často běhá v nerovném terénu mokré hlíny, jenž pokrývá podstatnou část hrací plochy. Kromě toho všichni herci také perfektně ovládají shakespearovskou angličtinu, která i přes svou zjevnou

⁴³ GINELLE, Leela. From Manchester to Portland: NT Live's "Macbeth" with Kenneth Branagh, PQ [online], 29. října 2013 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.pqmonthly.com/manchester-portland-nt-lives-macbeth-kenneth-branagh/17179>>.

⁴⁴ BILLINGTON, Michael. *Macbeth – Rewiew*; The Guardian [online], 6. července 2013 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.theguardian.com/culture/2013/jul/06/macbeth-branagh-manchester-review>>.

archaickou podobu, zní v jejich podání úměrně ke stylizaci herectví a celé inscenace vůbec.

6.1 MACBETH – KENNETH BRANAGH

„Dalo by se říct, že Kenneth Branagh není na první pohled jasný Macbeth, ale nachází podstatu temné stránky této postavy s mrazivou přesností.“⁴⁵ Branagh se po jedenácti letech objevuje na jevišti v Shakespearově hře a poprvé ztvárňuje roli mocichtivého krále Macbetha.

Pokaždé když je Branagh na jevišti, strhává téměř veškerou pozornost ke své osobě. Jeho vystupování působí, jako by rolí skutečně žil. „Vkládá hloubku celé své duše do Shakespearova insomnického vyhořelého hrdiny, kterého na konci skličuje vědomí, že jeho schopnost cítit, přežila.“⁴⁶ Kenneth Branagh ztvárňuje Macbetha jako muže, který je jasně rozhodnut získat předpovězenou moc a nebojí se jít přes žádnou překážku. Dopad jeho činů na psychiku je však tak obrovský, že záhy přestane rozeznávat mezi skutečností a vlastními výplody fantazie, stává se podezřívavým a přestává věřit úplně všem i sobě. Jediným světlým bodem, který ho drží při zemi, je jeho žena, s níž může mluvit upřímně a v jejímž objetí se cítí alespoň rámcově v bezpečí.

Macbeth v podání Kennetha Branagha je robustním, odvážným bojovníkem, který nemá strach ze smrti a jediné po čem touží je moc a sláva. Tyto touhy jsou v něm probuzeny až po prvotním proroctví, do té doby věrně a poslušně slouží králi. Po náročném úvodním desetiminutovém boji je na něm znatelná únava, ztěžka oddechuje a je celý promoklý umělým deštěm. Zjevení čarodějnic ho překvapuje, avšak z tváře i promluvy je jasné, že plně věří tomu, co slyší a vidí. I když pochybovačnou řečí přiznává Banqovi, že to byl jen prelud, je vnitřně přesvědčen o opaku. Jeho vnitřní promluvy hned od začátku působí jako projevy schizofrenické duše. Když mluví Macbeth sám k sobě, objevuje se v jeho řeči náznak agrese a zloby, jeho pohled je nepřítomný a zastřený, hlas je hrubý a slova přerývavě tempována.

⁴⁵ COVENEY, Michael. Manchester International Festival: Macbeth – The Stage Reviews [online], 8. července 2013 [cit. 9. 6. 2014]. Dostupné z WWW:

<<http://www.thestage.co.uk/reviews/review.php/38731/manchester-international-festival-macbeth>>.

⁴⁶ TAYLOR, Paul. *The man who would be king: Kenneth Branagh makes a long-awaited return to Shakespeare*, The Independent [online], 27. června 2013 [cit. 10. 6. 2014]. Dostupné z WWW:

<<http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/theatre-dance/features/the-man-who-would-be-king-kenneth-branagh-makes-a-long-awaited-return-to-shakespeare-8675491.html#>>.

Velmi silný je jeho vztah k ženě. Vzájemně jsou na sebe velmi vázáni. Prvotní rozhodnutí zabít krále přichází od obou stejnou měrou, Lady Macbeth jen nápad vyslovuje nahlas, avšak Macbeth je rozhodnut k činu sám za sebe a jen s její podporou získává odvahu k samotnému činu. Jejich vztah je také velmi vášnivý, což se může připisovat Macbethově dlouhé nepřítomnosti. A tak se jeho agresivnější přístup k Lady Macbeth objevuje pouze při jejich prvním setkání.

„Kvalita inscenace silně stojí na Branaghově herectví. Není pochybu o tom, že tento Macbeth toužil po získání koruny. Je ale fascinující sledovat, jak Branagh koktá počáteční písmena slov 'murder' a 'assassination', jako by mu význam těchto slov naháněl hrůzu. Po provedeném činu pak usedá v tiché modlitbě.“⁴⁷ Nešťastné se, v konfrontaci s jeho vnitřním bojem mezi krvavou a mezi poctivou cestou, zdá být umístění rozhodujícího Macbethova monologu a jeho dialogu se ženou, která ho obviňuje ze zbabělosti, na místo, kde se míhají jejich sluhové připravující nadcházející hostinu. Tvoří se tím sice zajímavý prostor pro opatrné reakce a hlasový projev, který reaguje na každého nově přicházejícího, nicméně v celkovém kontextu se zdá být jejich počínání neopatrné a ne příliš promyšlené. A to není. Macbethova výbušná povaha se projevuje i vůči jeho ženě. Ta sice touží po slávě a nutí ho spáchat něco, co se mu nepříliš líbí, ale v momentě kdy ho začne obviňovat ze slabosti a strachu, začne jednat velmi rozhodně a jeho v jeho hlase je slyšet podráždění.

Kenneth Branagh *„je až hypnoticky konkrétní v zachycení psychologie muže, který získal své štěstí skrze osud... a na krátkou chvíli se ho snaží udržet. Je to děsivé, jak snadno vtáhne diváka do své tyranské bezohlednosti a zanese ho za hranici zkázy a zoufalství.“⁴⁸* Jeho pochybovačné řeči o správnosti rozhodnutí, které učinil, jsou umocněny jeho citem pro shakespearovskou angličtinu. Se stejným citem umí křičet, plakat i prožít každou maličkost a detail jazyka. Uvědomění si důsledků královny vraždy přivádí Macbetha do téměř hypnotického stavu, kdy nevidí nic jiného než krev na svých rukou a kdy se obrací v němou modlitbu, která by mohla spasit jeho duši.

⁴⁷ Magnificent 'Macbeth' at the Manchester International Festival, Winsford Guardian [online], 8. července 2013 [cit. 24. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.winsfordguardian.co.uk/leisure/leisure_events/10533015.Magnificent_Macbeth_at_the_Manchester_International_Festival/>.

⁴⁸ COVENEY, Michael. Manchester International Festival: Macbeth – The Stage Reviews [online], 8. července 2013 [cit. 24. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.thestage.co.uk/reviews/review.php/38731/manchester-international-festival-macbeth>>.

Stačí však krátká chvílka a rozrušený výraz z Branaghovy tváře mizí a jeho řeč a svaly v obličejí jsou zase uvolněné, alespoň do okamžiku, kdy je nucen se tvářit překvapeně a nešťastně z nečekané královny vraždy. Macbeth je v této interpretaci velmi dobrým hercem, který umí svá vnitřní rozpoležení a pocity krýt poměrně dlouhou dobu před světem. „*Odhalení Macbethova šílenství po vraždě je mnohem komplexnější a obsáhlejší, než bývá obvykle znázorněno... je pak jen logickým začátkem rozpadu osobnosti Lady Macbeth.*“⁴⁹Zprvu je plný pochybností o všech lidech, kteří jsou okolo něho. Přestává věřit přátelům a poddaným. Jediná komu věří a koho se snaží ochránit je Lady Macbeth. Jeho Stihomam je vygradován ve scéně po korunovaci, kdy se rozhoduje, že Banquo musí zemřít. Jeho řeč zdá se být klidná a každé slovo je řečeno s rozmyslem a jakousi královskou nonšalancí. Když však nájemní vrazi odcházejí najednou z jeho tváře a postoje mizí odvaha a odhodlání, krčí se na svém nečestně získaném trůnu a choulí se do pláště, jako by chtěl zmizet před světem a před sebou samým. Jeho úleva a vděk ve tváři, když se objevuje jeho královna a vytrhává ho z této bezvýchodné letargie a bolesti, je tak skutečná, že budí až soucit. Jeho chování je čím dál tím víc nevypočitatelné. V jednom okamžiku je jeho pohyb lehký a výraz tváře a tón hlasu je téměř až dětsky naivně nevinný. Pak se znovu objevují všechny temné myšlenky a jeho řeč se zpomaluje, důraz je kladen na každé jednotlivé slovo a jeho význam. Zoufalost je odrážena v každém jednotlivém pohybu a slově, které Macbeth činí.

Scéna, kde je Macbeth poprvé konfrontován s Banquovým duchem je vynikajícím příkladem Macbethovy rozvrácené duše. Klidná a uvolněná řeč, kterou se v úvodu vítá s přáteli je nečekaně narušena paralyzujícím strachem a vyděšeným pohledem na zakrvaveného přítele, který je na jeho rozkaz zabit. Výraz v jeho tváři značí, že nevěří vlastním očím, ale přece je jeho strach neovladatelný a duch se mu zjevuje napodruhé. Macbethův pohled je upoután na nehybného Banqua a stále nechápe, co se to s ním děje. Není už dále schopen rozeznat skutečnost od přeludů a soucit a láska jeho ženy už mu není útěchou.

Odvahu neztrácí Branaghův Macbeth ani v okamžiku, kdy proti němu táhne obrovské vojsko. Je přesvědčen o své předurčenosti být králem. Vše se mu bortí, když umírá jeho žena. Bez ní jeho život ztrácí smysl. Když uslyší náhlý výkřik,

⁴⁹ GINELLE, Leela. From Manchester to Portland: NT Live's "Macbeth" with Kenneth Branagh, PQ [online], 29. října 2013 [cit. 24. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.pqmonthly.com/manchester-portland-nt-lives-macbeth-kenneth-branagh/17179>>.

objeví se v jeho očích strach, který spěšně omlouvá slovy „I have almost forgot the taste of fears...“⁵⁰. Jeho první reakce na zprávu o smrti jeho ženy je zdánlivě klidná. Slova se však pomalu zrychlují. Uvědomění si přichází pomalu. Nakonec Macbeth propadá v zoufalý pláč. Malý okamžik dává průchod citům, které celou dobu potlačoval. Na svou bolest se snaží potlačit a rychle dostává emoce pod kontrolu. Ztrácí veškerý strach ze smrti a jeho smrt je jen čekáním a nutným koncem.

Branagh pomocí precizní mluvy a klasického stylizovaného herectví „vyjadřuje bídu a zoufalství člověka, který prodal svou duši a je konfrontován s prázdnotou tyranské moci.“⁵¹

6.2 LADY MACBETH – ALEX KINGSTON

„*Jak se říká: za špatným mužem, hledej stejně špatnou ženu a v tomto případě si nelze představit lepší Lady Macbeth, než je Alex Kingston.*“⁵² V celé inscenaci není většího kontrastu v proměně osobnosti, než právě u Lady Macbeth. Její tichá, modlící se žena, která čeká na svého manžela a zapaluje za něj svíčky, se těsně před smrtí stává psychicky labilní a nedokáže unést břímě své viny.

Primárním úkolem, který stojí před každou novou interpretací, je nalezení „*těch skutečných lidí, kterými Macbethovi byli před tím, než probudily tři čarodějnice v Macbethovi temné myšlenky... Lady Macbeth je v podání Kingston zranitelná, prostě nemůže bez újmy přestát všechny ty události. Podle Ashforda jsou Macbethovi 'dobří lidé ve špatné situaci' a Lady M. jen plní své manželské povinnosti a věrně následuje vize svého manžela a to i přes to, že jsou krvežíznivé.*“⁵³ Alex Kingston ztvárňuje Lady Macbeth jako věrnou manželku, která slepě následuje svého muže. Její jemný a klidný hlas, kterým předčítá Macbethův

⁵⁰ „Už skoro nevím, jakže chutná strach...!“; SHAKESPEARE, William, *Výbor z dramát, Macbeth*, překlad SAUDEK, Erik Adolf, Praha, 1957, s. 583.

⁵¹ BILLINGTON, Michael. *Macbeth – Review*; The Guardian [online], 6. července 2013 [cit. 24. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.theguardian.com/culture/2013/jul/06/macbeth-branagh-manchester-review>>.

⁵² Magnificent 'Macbeth' at the Manchester International Festival, Winsford Guardian [online], 8. července 2013 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.winsfordguardian.co.uk/leisure/leisure_events/10533015.Magnificent_Macbeth_at_the_Manchester_International_Festival/>.

⁵³ BAMIGBOYE, Baz, Alex Kingston swaps the Tardis for toil and trouble with Kenneth Branagh, *Daily Mail* [online], 11. duben 2013 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2307732/BAZ-BAMIGBOYE-Alex-Kingston-swaps-Tardis-toil-trouble-Kenneth-Branagh.html>>.

dopis o proroctví, se při nečekané zprávě o naplnění první části věštby přirozeným způsobem proměňuje v tóny překvapení, vzrušení a hrdosti.

Onu lidskou rovinu, kterou se snaží Kingston u Lady Macbeth objevit, je nejmarkantnější v rovině nenaplněnosti jejího života. Nikdy to není řečeno přímo, ale četnými gesty a náznaky je jasné, že touží po dětech, a to že je nemá, jí vnitřně ubíjí ještě dříve, než se spouští celý kolotoč tragédií, který tak smutně a nečekaně ukončí její život. Velmi osobitá interpretace se také týká jejího vztahu k manželovi. Jejich soužití je naplněno vášní a touhou. Při jejich prvním setkání na jevišti je sexuální napětí mezi nimi více než čitelné. *„Již od prvního momentu je jasné, že v jejím případě jde o potlačovanou hysterii. Časy jsou, jaké jsou, nikomu se nezdá její chování neobvyklé, ani manželovi, o kterém by se mohlo z určitého úhlu pohledu říci, že je jejím sexuálním otrokem, a to zejména po všech těch týdnech, kdy byl pryč.“*⁵⁴

Lady Macbeth není prvoplánově tím temným hlasem a pomyslým loutkářem, který vede manželovu ruku v případě Duncanovy vraždy. Jako navenek správná žena jen zvažuje nejlepší a nejrychlejší cestu již určeného osudu aniž by si zřejmě zcela uvědomovala následky svých činů. Když je však konfrontována s faktem, že se z jejího muže stal prostý vrah, je i přes čitelnou paniku v hlase schopna racionálně uvažovat a dokončit naplánovaný čin tak, aby podezření nepadlo na ně, ale na královny sluhy.

Je nutnost, aby se Lady Macbeth uměla dokonale přetvařovat, alespoň v první polovině inscenace. Její zkažené já dostává prostor sice sporadicky, avšak z jejích rozprav a důsledků jejích činů, je každému divákovi jasná zkaženost její duše, jenž se schovává za vzhled krásné rusovlasé ženy. Její psychický stav prochází během celé inscenace několika stádii. Jak již bylo řečeno, zprvu je klidná a její vnitřní pohnutky a bolesti jsou jen otázkou dohadů a spekulací. Když se na jejích sídle objevuje společnost, je Lady Macbeth dokonalou hostitelkou, která rozdává úsměvy na všechny strany a nenechá na sobě znát jediný náznak černých myšlenek. Se stejnou přetvářkou se pak objevuje rozespálá s v noční košili. Její fingoané omdlení hrůzou je tak přesvědčivé, že by se nepozornému divákovi mohlo zdát, že je královnou smrtí skutečně zasažena a trpí skutečností, že to muselo

⁵⁴ BRANTLEY, Ben. Something Wicked This Way Runs, *New York Times* [online], 8. července 2013 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: http://www.nytimes.com/2013/07/09/theater/something-wicked-this-way-runs.html?ref=todayspaper&_r=2&>.

být právě jejich panství, kde se odehrála takováto hrůznost. Její smutek nad ztrátou panovníka však netrvá příliš dlouho. V pohřebním průvodu, který společně s Macbethem uzavírají a proměňují ho tak na průvod korunovační, se v její tváři zračí hrdost a pýcha a pocit důležitosti. Stále však navenek působí, jako by vše, co se do této doby stalo, byla náhoda. Poněkud křečovitý, ale široký úsměv kazí pouze podezřívavé otázky, které přichází ze strany Banqua.

Poté, co se Macbeth stává králem, ztrácí o svou ženu zájem a ona tak přichází o možnost manipulovat jím, ovládat ho. Je nemile překvapena a zaskočena, když jí manžel pouze zdvořilostně políbí ruku a dále si jí nevšímá. Stále zůstává racionální, ale v jejím výrazu a činech je znatelná obava o Macbethův zdravý rozum. Jsou to její podpůrné a omluvné řeči, které mu alespoň na chvíli odvádějí myšlenky od krvavých myšlenek. Její upřímné překvapení, tím v, co se její manžel po první vraždě proměňuje, jí vhná slzy do očí. Přes to, že se zdráhá a nesouhlasí s činy svého muže, i tak si je vědoma nenávratnosti minulých činů a oddaně s ním ruku v ruce pokračuje v tyranské nečestně dobité vládě.

Po Banquově smrti, když Macbeth zcela propadá pocitu, že se proti nim celý svět spikl, je Lady M. zděšena tím, co s ním její touhy a nátlak udělali. Po přerušené hostině, kdy si spolu manželé povídají, propadá Kingston do nenávratného smutku nad ztracenou nevinností a klidným životem.

Mezi touto fází kompletního uvědomění a náměsíčným blouzněním uplyne ve hře dlouhá doba, kdy vůbec nevystupuje. To, že má na svědomí životy nevinných dětí, donutilo její podvědomí přiznat zatajovanou pravdu nevědomky ve spánku. Náměsíčně, se svíčkou v ruce se prochází po ochozu dřevěné stěny. Je oblečena do lehké noční košile a účes má neupravený. Její oči jsou vytřeštěné a hledí do prázdna. V této scéně se objevují všechna stádia její proměny – klidná ještě nevinná žena, která má potřebu starat se, mocichtivá žena, která ve své době nemůže uplatnit své ambice jinak, než skrze muže a hlavně její děsivé d'ábelské já, které bylo do této chvíle pouze tušeno. V momentě kdy přichází na scénu, pokládá svíci za římsu za sebou. Otáčí se čelem ke kazatelně a předvádí choreografii, která nemůže působit víc zoufale. „*Alex Kingston jako Lady Macbeth věří v nadpřirozeno a v duchy. Věří, že se jí duše zabitých zjevují*“⁵⁵ a to jí velmi výrazně dopomohl

⁵⁵ CUNINGHAN, Dave. *Macbeth* (Manchester International Festival); whatsonstage.com [online], 8. července 2013 [cit. 24. 6. 2014]. Dostupné z WWW: < <http://www.whatsonstage.com/manchester->

k zešílení. Její závěrečný monolog se zdá být schizofrenní a, přes svou zjevnou stylizaci, až mrazivě skutečný. Jeho logickým vyústěním už je pak jen smrt.

6.3 ČARODĚJNICE – CH. CAMERON, L. ELSWORTHY, A. VASAN

Čarodějnice v podání hereček Charlie Cameron, Laury Elsworthy a Anjany Vasan skutečně vybočují z celé inscenace a dodávají mu nádech nadpřirozenosti, a to nejen svým vzhledem, ale i svým vystupováním a stylem mluvy, které je velmi stylizované a dalo by se říci, že místy až za hranicemi snesitelnosti. Jejich zázemím se z většiny stávají tři okenice ukryté ve velké dřevěné zdi na jednom z konců dlouhého hlavního koridoru. Jejich výstupy jsou vždy uvedeny dramatickou hudbou, kouřovými efekty a zadním světlem, které dodává jejich vzhledu na záhadnosti. Jejich pohyby jsou velice rozevláté až taneční a tvoří přesně nacvičenou choreografii, která koresponduje s mluvenými replikami. Výraz jejich tváře je detailně propracovaný a zahrnuje nejen vyvalené oči, kdy jejich bělmo září z hnědě zamaskované tváře, ale také bílé vyceněné zuby a nepřítomný téměř šílený projev.

*„Jsou malé a stavbou těla připomínají spíše děti. Nikdy nejsou daleko z dohledu, objevují se před diváky, když je zavražděný Duncan, stejně tak, když je zabitý Banquo a znovu když má Macbeth poprvé pocit, že vidí Banquova ducha. A pak ve chvílce nečekaného klidu, když si Macbeth objednává vraždu Lady Macduff a jejich dětí.“*⁵⁶ Čarodějnice jsou zde pojety jako skutečné přeludy nebo výplody fantazie. Nejprve se zjevují unavenému Macbethovi a Banquovi a s pobavením a škodolibým výrazem jim předpovídají hroznou (i když na první pohled krásnou) budoucnost. V druhé polovině, se zjevují ještě několikrát. Již nejsou ukotveny na svých původních stanovištích, ale volně se pohybují po celé ploše jevištního prostoru. Smějí se, tančí a pobíhají mezi všemi přítomnými, ale jediný, kdo na ně reaguje a kdo je tedy s určitostí vidí, je právě Macbeth. Z toho se dá tedy usuzovat, že jde pouze jeho představy a jeho temnou stránku osobnosti, ke které se stále

theatre/reviews/07-2013/macbeth-manchester-international-festival_31228.html?cid=homepage_news>.

⁵⁶ COWLEY, Jason. Kenneth Branagh's Macbeth: A masterful portrayal of a murderer, *New Statesman* [online], 18. července 2013 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.newstatesman.com/music-and-performance/2013/07/kenneth-branaghs-macbeth-masterful-portrayal-murderer>>.

častěji obrací o radu. Jejich pohyby jsou křečovité, nepřírozené a nekoordinované připomínající spíše pohyby divokých zvířat než lidí.

Možnou interpretací jejich vzhledu a chování je, že jsou pouze výplodem Macbethovy fantazie, která se, skrze imaginaci, snaží omluvit vše zlé, co spáchal. Jejich kostým a líčení odpovídá tomu, že jsou stvořeny z bahna, které je, v této inscenaci, jedním z hlavních symbolů zla. Jejich nereálnost je podpořena nejen tím, že je, kromě Banqua v úvodní scéně, nikdo nevidí, ale také jejich výrazně stylizovaný hlasový projev určuje vytrženost z reality děje. Herečky byly vybrány tak, aby každá měla odlišný tón hlasu, a jehož deformovaná podoba je nepřírozená a lidskému uchu nepříjemná. Všechna slova jsou protahována do velmi melodické podoby. Dalo by se říci, že je téměř zpívají.

7 ZÁZNAM INSCENACE

Premiéra této inscenace proběhla 5. července 2013 v Manchesteru. Kvůli obrovskému diváckému zájmu se vedení MIF Manchester rozhodlo promítat živě tuto inscenaci nejen na velké plátno umístěné na náměstí, ale také do všech větších kin ve Velké Británii. Z tohoto přímého přenosu, jež proběhl 20. července 2013, vznikl záznam, který se později promítal živě do kin participujících na programu NT live⁵⁷. Tento záznam byl vysílán 17. října 2013. V České republice se přímého přenosu záznamu zúčastnila čtyři kina a 21. října byla přidána projekce ještě pro jedno další kino⁵⁸.

Digitální záznam inscenace je technicky velmi kvalitní a místy působí až filmově. Obraz i zvuk jsou čisté bez jakýchkoliv známek problémů s přenosem, které při takovýchto přímých projekcích často vznikají. Scénu snímá větší množství pohybujících se kamer. Ani jeden záběr není statický. Umožňují tak návštěvníkovi kina ještě detailnější a komplexnější pohled na celou inscenaci, než měl divák v St. Peter's Church. Přenos divákovi nabízí celkové záběry na propracovanou scénografii, detailní záběry na tváře herců, kteří se k němu téměř nikdy neotočí zády. Herci na kamery nehrají, v několika málo okamžicích se může zdát, že se nějaká postava přímo zadívá do kamery, ale jedná se pouze o náhodu a všechny

⁵⁷ *NTlive* [online], 2014 [cit. 9. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://ntlive.nationaltheatre.org.uk/>>.

⁵⁸ Kina participující na první projekci záznamu: kino Aero (Praha), Bio OKO (Praha), kino Metropol (Olomouc), kino Scala (Brno), přidaná projekce se konala v kině Vesmír (Náchod) [online], 2014 [cit. 9. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.aerofilms.cz/filmy/142-National-Theatre-Live/synopse/>>.

herecké akce jsou cíleny na diváky v kostele. Kamery si svůj cíl musí vybírat samy a uzpůsobit svůj záběr tak, aby působil přirozeně.

I přes nesporné klady, které s sebou přenos do kina přináší, jsou zde i jasná negativa, která inscenaci ubírají na autenticitě. Hutná atmosféra, jež celou hru provází, je viditelná i zprostředkovaně skrze plátno. Nejvýraznějším prvkem se zdá být přítomnost dusna a horka, které provází celý záznam, herci se velmi výrazně potí a diváci se ovívají programy. Dalším příkladem takto nepřenosného prvku jsou čichové vjemy, které musí být nutně přítomné. Když se po první polovině symbolicky pozhasínají všechny velké kostelní svíce umístěné v přední části kostela, je zřejmé že jejich kouř naplní celý prostor. Jedním z dalších záporů tohoto přenosu je nevyvážená zvuková stopa, která je místy téměř neslyšitelná a místy nejen hudba ale i hlasy překračují hlasitost snesitelnou pro lidské ucho. Nejedná se však o chybu přenosu jako takového,

Celkově působí záznam velmi celistvě, a jak již bylo zmíněno, místy se smývá rozdíl mezi divadelním záznamem a filmem. Dává divákovi možnost všimnout si spousty detailů a symbolických odkazů, které se při live performance můžou snadno ztratit. Díky tomuto záznamu je zřetelná celková propracovanost Branaghovy macbethovské vize.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo rozebrat novou inscenaci Shakespeara *Macbetha*, která byla uvedena před rokem na Manchester International Festival 2013. Tuto inscenaci jako site-specific v osvětleném St. Peter's Church nastudoval režijní tandem Kenneth Branagh a Rob Ashford. Tato analýza zohledňuje rysy Branaghovy Shakespeareovské poetiky. Záměrem bylo také určit hlavní body inscenace, její interpretační možnosti a hlavně potenciál, který nabízí přímý přenos takového ojedinělého představení do kin po celém světě.

Jednotlivé kapitoly této analýzy věnují pozornost všem stěžejním složkám inscenace, určují jejich podíl na celkovém diváckém dojmu a postihují jejich provázanost a nezbytnost ve finální podobě inscenace. Kenneth Branagh tak, v tomto svém návratu k Williamu Shakespeareovi a na divadelní prkna, dokazuje, že je nejlepším současným odborníkem na inscenování klasického Shakespeara díla, a to nejen na kameru, ale i pro divadlo. Ve spojení Branagh – Ashford tak vzniká

zcela nový potenciál činoherního divadla. Ashfordova zkušenost s muzikálovým herectvím doplňuje Branaghovo tradiční herectví o rozměr dokonalých choreografií a kompletní symbiózy všech herců na jevišti. Touto inscenací také režiséři dokazují, že jejich pojetí není pouhým divadelním představením, jehož forma je neopakovatelná a záznamem ztrácí na významech, ale naopak s velkou pečlivostí pracují i s možnostmi filmového přenosu.

Na základě analýzy byly pojmenovány základní dramaturgicko-režijní koncepce pracující s neverbálním pojmenováním dobra a zla. Jednotlivé složky jsou úzce provázány právě touto tematikou a jejím vizuálním zobrazením. Primárním zdrojem striktního odlišení je práce s intenzitou osvětlení a jeho potenciálem stínohry. Podstatou zla, která dominuje celé interpretaci, je pak Macbethovo nitro, které je navenek symbolizováno hlínou, která pokrývá povrch jeviště, ze které jsou stvořeny tři čarodějnice a která postupně, s každým dalším špatným činem či vraždou, spočívá na kostýmech herců. Hlavním bodem této koncepce je tedy významový posun fantaskní roviny Macbetha na úroveň zobrazeného nitra hlavního hrdiny.

Při podrobném rozboru a několikerém zhlédnutí, je více než zřetelné komplexní nahlížení na tuto Shakespearovu hru, na její celkový vzhled, na finální podobu, kterou budou diváci konzumovat i na potenciál filmového přenosu. Inscenaci ovšem netvoří jen obecné uchopení a líbivost. Podstatný a mnohem detailnější náhled je věnován jednotlivým postavám, jejich motivům, vnitřním stavům a pocitům, které jsou reflektovány vně pomocí jednoduchých světelných efektů, střídmych kostýmů a hlavně klasickému herectví. Tento styl je odborníky často přirovnáván (hlavně v případě Kennetha Branagha) ke zlaté éře klasického herectví a k Lawrenci Olivierovi. Důraz je kladen na perfektní znalost textu, zvládnutí archaické mluvy, správný tempo-rytmus řeči a přízvuk. Jelikož jsou divácká místa v bezprostřední blízkosti herců, je viditelný nejen každý pohyb a posunek, ale také veškerá gestikulace a všechny výrazy tváře. U *Macbetha*, kde se majoritní část tragédie utváří vevnitř jednotlivých postav, kde je spousta hrůz nevyřčena a divák je usuzuje z vlastní znalosti původního Shakespearova textu, je to právě gestikulace a práce s výrazem, která určuje celkové vyznění a kvalitu produkce.

Důkazem toho, jak divácky a kriticky populární a povedená inscenace pro Manchester International festival jsou nedávno ve vítězství proměněné tři nominace na prestižní Manchester Theatre Awards, a to za nejlepší inscenaci, nejlepšího herce v hlavní roli (Kenneth Branagh) a nejlepšího herce ve vedlejší roli (Ray Fearon). Branagh, který se předávání nezúčastnil ve svém připraveném video poděkování, mimo jiné říká, že „*hrát Shakespeara je pro herce privilegiem. Navíc mít možnost ho připravovat ve spolupráci s tak výborným a kreativním festivalem byl od samého začátku až do konce dar.*“⁵⁹

I přes to, že je *Macbeth* v současnosti jednou z nejvíce inscenovaných Shakespearových her, neztrácí toto moderně koncipované, klasicky hrané a ve středověku se odehrávající pojetí nic na zajímavosti, jedinečnosti a originalitě. O této inscenaci vyšla velká řada recenzí a článků a jen minimum z nich má negativní vyznění. Několik z nich se věnuje i komparaci s londýnskou inscenací, která byla premiérována v lednu 2013, tedy půl roku před premiérou rozebírané inscenace, v National Theatre. Hlavní roli v této londýnské verzi hraje známý filmový herec James McAvoy. Z těchto komparací nesporně vychází vítězně právě Branagh/Ashfordovo pojetí.

Úspěšnost potvrzuje také to, že všechna představení, která byla v rámci festivalu naprogramována, byla během několika minut vyprodána a dokonce byla v letošním roce inscenace znovu nastudována. Nové nastudování si objednala newyorská Broadway. Jelikož původní verze je skutečně koncipovaná jako site-specific, je její představení nepřenosné do jiného prostoru, a tak režiséri hledali v New Yorku nový prostor, který by je inspiroval a nabídl podobné zázemí, jako našli v Manchesterském kostele. „*Toto nastudování Macbetha se odehrává v rozlehlé hale The Armory. Využívá tak unikátní potenciál tohoto prostoru s vojenskou historií k oživení jedné z nejsilnějších Shakespearových tragédií.*“⁶⁰ Americké nastudování má z větší části stejné obsazení, jako bylo v Manchesteru. „*Titulní roli si opět zahraje pan Branagh, pro kterého to mimo jiné bude debut na newyorském jevišti. Alex Kingston, jež hrála ve festivalové produkci Lady Macbeth, si v New Yorku odbyde také svou premiéru. Do realizačního týmu byli přizváni také*

⁵⁹ YOUNGS, Ian. Sir Kenneth Branagh's Macbeth wins Manchester Theatre Awards, *BBC.com* [online], 7. března 2014 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.bbc.com/news/entertainment-arts-26482068>>.

⁶⁰ propagační text k inscenaci [online], 2014 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.armoryonpark.org/index.php/programs_events/detail/macbeth>.

Christopher Oram, jevištní a kostýmní výtvarník, a Neil Austin, světelný designér. Jejich vynikající práce na manchesterském Macbethovi totiž v divácích zanechala nezapomenutelný a živoucí dojem. ⁶¹

⁶¹ MCDERMON, Daniel, Branagh's 'Macbeth' Coming to New York's Park Avenue Armory in 2014, *New York Times* [online], 20. srpna 2013 [cit. 23. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://artsbeat.blogs.nytimes.com/2013/08/20/branaghs-macbeth-coming-to-new-yorks-park-avenue-armory-in-2014/?_php=true&_type=blogs&_r=1>.

LITERATURA A PRAMENY

LITERATURA

- BRANAGH, Kenneth. *Beginning*. London: Chatto and Windus, 1990. ISBN 0-7011-3388-0.
- CRAMER, Lyn. *Creating Musical Theatre: Conversations with Broadway Directors and Choreographers*. Bloomsbury Publishing Plc, 2013.
- HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. 3. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2012. 204 s. ISBN 978-80.7460-026-5.
- LUKEŠ, Milan. *Umění dramatu*. 1. vyd. Praha, 1987.
- MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Pokus o strukturní rozbor hereckého zjevu*. Literární noviny V, č. 10, 1931.
- PAVIS, Patrice. *Divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 2003. ISBN 8070081570.
- PAVLOVSKÝ, Petr. *Základní pojmy: teatrologický slovník*. 1. vyd. Praha: Libri, s. r. o., 2004. s. 82. I ISBN.80-7277-194-9.
- SHAKESPEARE, William. *Macbeth*. Longmans, Green and CO LTD. Londýn, 1965.
- SHAKESPEARE, William. *Macbeth*. Oxford University Press, 1977. 107 s. IBSN 0-19-831970-3.
- SHAKESPEARE, William. *Výbor z díla*. překlad SAUDEK, Erik Adolf. 1. vydání. Praha. vydavatelství Naše vojsko, 1957.
- VOJTĚCHOVSKÝ, Miroslav a VOSTRÝ, Jaroslav. *Obraz a příběh: scéničnost ve výtvarném a dramatickém umění*. 1. vyd. V Praze: KANT pro AMU, 2008. 304 s. Disk. Velká řada; sv. 8. ISBN 978-80-86970-86-8.
- WHITE, Mark. *Kenneth Branagh*. London: Faber and Faber, 2005. ISBN 0-571-22068-1.

RECENZE

- ANGLESEY, Natalie. Manchester International Festival 2013: A feast of drama. *Manchester Evening News*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.manchestereveningnews.co.uk/whats-on/theatre/manchester-international-festival-2013-feast-4799980>>.

- BAMIGBOYE, Buz. Alex Kingston swaps the Tardis for toil and trouble with Kenneth Branagh. *The Daily Mail* [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2307732/BAZ-BAMIGBOYE-Alex-Kingston-swaps-Tardis-toil-trouble-Kenneth-Branagh.html>>.
- BAMIGBOYE, Buz. Now Sir Kenneth sets his sights on the Scottish Crown. *The Daily Mail* [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2230197/The-Bodyguard-musical-set-smash-hit-love-Heather-Headley.html>>.
- BASSET, Kate. Theatre Review: Macbeth - Kenneth Branagh's Spot of Bother at the Manchester International Festival. *The Independent*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/theatre-dance/reviews/theatre-review-macbeth--kenneth-branaghs-spot-of-bother-at-the-manchester-international-festival-8692542.html>>.
- BENEDICT, David. Manchester Festival Sets Stage Slate. *Variety*[online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://variety.com/2013/more/news/manchester-festival-sets-stage-slate-821102/>>.
- BILLINGTON, Michael. Macbeth – review. *The Guardian*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.theguardian.com/culture/2013/jul/06/macbeth-branagh-manchester-review>>.
- BRANTLEY, Ben. Something Wicked This Way Runs. *New York Times*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.nytimes.com/2013/07/09/theater/something-wicked-this-way-runs.html?ref=todayspaper&_r=2&>.
- BROWN, Steven. Houston Grand Opera presents a passionate 'Carmen'. *chron.com* [online]. [cit. 24. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.chron.com/entertainment/arts-theater/article/Houston-Grand-Opera-presents-a-passionate-Carmen-5432848.php>>.
- CAVENDISH, Dominic. Kenneth Branagh: lost Shakespearean?. *The Telegraph*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW:

- <<http://www.telegraph.co.uk/culture/theatre/william-shakespeare/10120995/Kenneth-Branagh-lost-Shakespearean.html>>.
- CAVENDISH, Dominic. Macbeth, Manchester International Festival, review. *The Telegraph*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.telegraph.co.uk/culture/theatre/theatre-reviews/10162929/Macbeth-Manchester-International-Festival-review.html>>.
 - COVENEY, Michael. Manchester International Festival: Macbeth. *The Stage*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.thestage.co.uk/reviews/review.php/38731/manchester-international-festival-macbeth>>.
 - COWLEY, Jason. Kenneth Branagh's Macbeth: A masterful portrayal of a murderer. *New Statesman*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.newstatesman.com/music-and-performance/2013/07/kenneth-branaghs-macbeth-masterful-portrayal-murderer>>.
 - COX, Gordon. Hot U.K. 'Macbeth' Faces Scottish Logjam in New York. *The Variety*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://variety.com/2013/legit/news/hot-u-k-macbeth-faces-scottish-logjam-in-new-york-1200560617/>>.
 - COX, Charlotte – KIRBY, Dean. All hail Macbeth as Kenneth Branagh is the voice of the tram!. *Manchester Evening News*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.manchestereveningnews.co.uk/news/greater-manchester-news/hail-macbeth-kenneth-branagh-voice-4877401>>.
 - CRAVEN, Peter. Theatre review: Macbeth. *The Sydney Morning Herald*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.smh.com.au/entertainment/theatre/theatre-review-macbeth-20131108-2x6x1.html#ixzz2kCeMGgNg>>.
 - CUNNINGHAM, Dave. Macbeth (Manchester International Festival). *WhatsOnStage.com*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.whatsonstage.com/manchester-theatre/reviews/07-2013/macbeth-manchester-international-festival_31228.html>.

- DICKSON, Andrew. Kenneth Branagh answered your questions – as it happened. *The Guardian*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.theguardian.com/stage/2013/jul/17/kenneth-branagh-live-q-and-a>>.
- EVANS, Denise. Manchester International Festival 2013: Sir Kenneth Branagh. *Manchester Evening News*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.manchestereveningnews.co.uk/whats-on/theatre/manchester-international-festival-2013-sir-4714499>>.
- GINELLE, Leela. From Manchester to Portland: NT live's „Macbeth“ with Kenneth Branagh. *PQ Monthly*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.pqmonthly.com/manchester-portland-nt-lives-macbeth-kenneth-branagh/17179>>.
- GRIFFIN, Phil. 'Macbeth': MIF 2013 Reviews. *Manchester Confidential*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.branaghcompendium.com/article/macbeth_manchesterconfidential_4july2013.html>.
- HEMMING, Sarah. Something wicked this way comes. *Financial Times*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.ft.com/cms/s/2/8cebdac6-dd88-11e2-a756-00144feab7de.html#ixzz2Z2mvB965>>.
- HIGGINS, Charlotte. Kenneth Branagh to play Macbeth among church-goers. *the Guardian* [online]. [cit. 24. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.theguardian.com/culture/2012/nov/14/kenneth-branagh-macbeth-church-manchester>>.
- MOORE, Charles. Is this a dagger I see on the cinema screen?. *The Telegraph*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.telegraph.co.uk/culture/theatre/10193738/Is-this-a-dagger-I-see-on-the-cinema-screen.html>>.
- MURRAY-BROWN, Griselda. *Macbeth*. London and Manchester – review. *The Financial Times*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.ft.com/cms/s/2/1290f616-e7b1-11e2-babb-00144feabdc0.html#ixzz2Z2XfPUt3>>.

- NG, David. Kenneth Branagh's lauded 'Macbeth' is coming to U.S. cinemas. *Los Angeles Times*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.latimes.com/entertainment/arts/culture/la-et-cm-kenneth-branagh-macbeth-20130710-story.html>>.
- PURCELL, Carey. Macbeth, Starring Kenneth Branagh, Sparks Speculation of Broadway Transfer. *Playbill.com*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.playbill.com/news/article/179961-Macbeth-Starring-Kenneth-Branagh-Sparks-Speculation-of-Broadway-Transfer>>.
- SIMONSON, Robert. Tomorrow and Tomorrow: Macbeth Becomes Actors' Go-To Shakespeare. *Playbill.com*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.playbill.com/features/article/print/184667.html>>.
- TAYLOR, Paul. The man who would be king: Kenneth Branagh makes a long-awaited return to Shakespeare. *The Independent*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/theatre-dance/features/the-man-who-would-be-king-kenneth-branagh-makes-a-long-awaited-return-to-shakespeare-8675491.html#>>.
- WALTERS, Sarah. Kenneth Branagh: Why I can't wait to play Macbeth (But don't mention the name of THAT play...). *Manchester Evening News*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.manchestereveningnews.co.uk/whats-on/theatre/kenneth-branagh-manchester-international-festival-1704037>>.
- WALTERS, Sarah. Manchester get first look at Sir Kenneth Branagh's Macbeth. *Manchester Evening News*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.manchestereveningnews.co.uk/whats-on/theatre/manchester-first-look-sir-kenneth-4730076>>.
- WALTERS, Sarah. Theatre to take centre-stage as line-up for Manchester International Festival is revealed. *Manchester Evening News*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.manchestereveningnews.co.uk/whats-on/theatre-take-centre-stage-line-up-manchester-168614/>>.
- WITHNALL, Adam. The curse of Macbeth? Sir Kenneth Branagh 'injures' actor during onstage fight. *The Independent*. [online]. [cit. 25. 6. 2014].

Dostupné z WWW: [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.latimes.com/entertainment/arts/culture/la-et-cm-kenneth-branagh-macbeth-20130710-story.html>>.

- YOUNGS, Ian. Sir Kenneth Branagh's Macbeth wins Manchester Theatre Awards. *BBC News*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.bbc.com/news/entertainment-arts-26482068>>.

AUDIOVIZUÁLNÍ PRAMENY

- ASHFORD, Rob - BRANAGH, Kenneth; SHAKESPEARE, William. Macbeth. Manchester International Festival, záznam divadelního představení, Manchester 2013.

ELEKTRONICKÉ PRAMENY

- Aerofilms [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.aerofilms.cz/>>.
- Broadway World.com [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.broadwayworld.com/>>.
- Broadway World.com [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.broadwayworld.com/>>.
- Československá filmová databáze [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/117037-za-morem/>>.
- Donmar Ware House [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.donmarwarehouse.com/>>.
- Drama Desk Awards [online]. Dostupné z WWW: <<http://awards.dramadesk.org/>>.
- Grammy.com [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.grammy.com/>>.
- Lyric Opera of Chicago [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.lyricopera.org/>>.
- Manchester International Festival [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.mif.co.uk/event/macbeth>>.
- Manchester Theatre Awards [online]. Dostupné z WWW: <<http://manchestrtheatreawards.com/news/73>>.
- National Theatre [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.nationaltheatre.org.uk/>>.

- Olivier Awards [online]. Dostupné z WWW:
<<http://www.olivierawards.com/>>.
- Opera Today [online]. Dostupné z WWW: < <http://www.operatoday.com/>>.
- Park Avenue Armory [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.armoryonpark.org/programs_events/detail/macbeth>.
- Playbill.com [online]. Dostupné z WWW: < <http://www.playbill.com/site-search/?query=rob+ashford&input2=Search>>.
- Shrek the Musical [online]. Dostupné z WWW:
<<http://shrekthemusical.co.uk/creative/rob-ashford/>>.
- Stage Directors and Choreographers Society [online]. Dostupné z WWW:
<<http://sdcweb.org/>>
- The Annual Golden Globe Awards [online]. Dostupné z WWW:
<<http://www.hfpa.org/>>.
- The Joyce Theatre [online]. Dostupné z WWW: < <http://www.joyce.org/>>.
- The Kenneth Branagh Compendium [online]. Dostupné z WWW:
<<http://www.branaghcompendium.com/>>.
- Tony Awards [online]. Dostupné z WWW: <
<http://www.tonyawards.com/index.html>>.
- Wikipedia [online]. Dostupné z WWW: <
http://en.wikipedia.org/wiki/Rob_Ashford>.

PŘÍLOHY

Macbeth – NT live (Manchester International Festival 2013)

Premiéra inscenace 5. července 2013.

St. Peter's Church, Manchester International Festival

Inscenační tým:

Režie	Rob Ashford a Kenneth Branagh
Výprava	Christopher Oram
Hudba	Patrick Doyle
Světla	Neil Austin
Zvuk	Christopher Shutt
Pohybová spolupráce	Terry King
Casting	Anne McNulty CDG
Efekty	Paul Kieve
Překlad a české titulky	Jiří Josek

Osoby a obsazení:

Macbeth	Kenneth Branagh
Lady Macbeth	Alex Kingston
Siward	David Annen
Mentieth	Andy Apollo
Donalbain	Elliot Balchin
Caithness	Nari Blair-Mangat
Ross	Norman Bowman
První čarodějnice	Charlie Cameron
Lady Macduff	Rosalie Craig
Lennox	Steven Cree
Třetí vrah	Jordan Dean
Fleance	Patrick Neil Doyle
Druhá čarodějnice	Laura Elsworthy
Macduff	Ray Fearon
Macduffův posel	Cody Green
Vrátný	Daniel Ings

Mladý Siward	Harry Lister Smith
Zbabělý sluha, druhý vrah	Stuart Neal
Macduffův syn	Pip Pearce
Duncan, Seyton, stařec	John Shrapnel
Angus	Dominic Thourburn
Třetí čarodějnice	Anjana Vasan
Malcolm	Alexander Valhos
Komorná	Katie West
Skotský doktor	Benny Young
Banquo	Jimmy Yuill

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. č. 1: Macbeth (Kenneth Branagh), Propagační plakát NTlive

zdroj: <http://ntlive.tumblr.com/post/51641132633/weve-got-even-more-exciting-news-about-upcoming>

Obr. č. 2: režiséři Kenneth Branagh a Robert Ashford v St. Peter's Church

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery2.htm

Obr. č. 3: náhled jeviště, Lennox (Steven Cree)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery1.html

Obr. č. 3: úvodní scéna s deštěm, Malcolm (Alexander Valhos)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery1.html

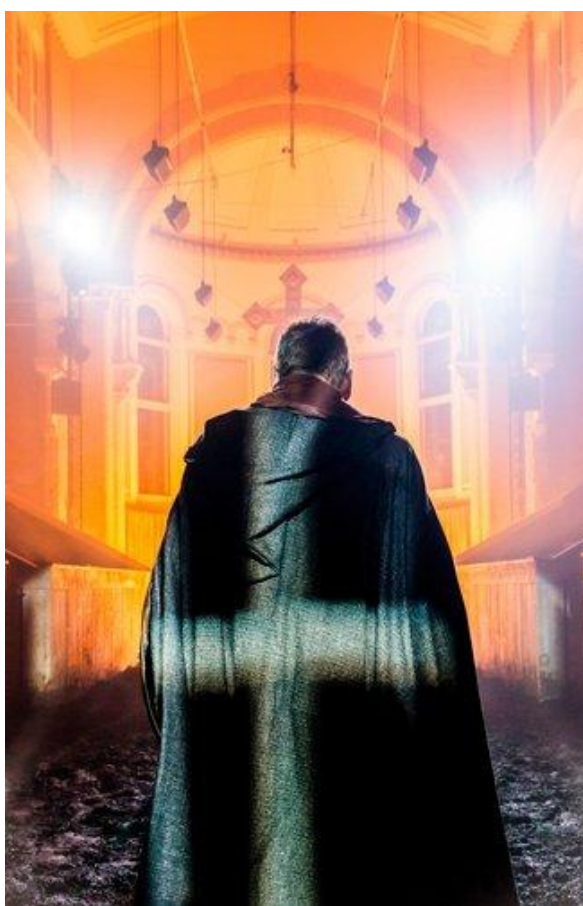
Obr. č. 4: Macbeth (Kenneth Branagh)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery1.html

Obr. č. 5: Macbeth (Kenneth Branagh) a Lady Macbeth (Alex Kingston)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery1.html

Obr. č. 6: Macbeth (Kenneth Branagh)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery1.html

Obr. č. 7: Tři čarodějnice (Anjana Vasan, Charlie Cameron, Laura Elsworhy)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery2.htm

Obr. č. 8: Tři čarodějnice (Anjana Vasan, Charlie Cameron, Laura Elsworhy)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery1.htm

Obr. č. 9: Macbeth a tři čarodějnice (Kenneth Branagh, Anjana Vasan, Charlie Cameron, Laura Elsworhy)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery2.htm

Obr. č. 10: Duch Banqua (Jimmy Yuill)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery2.htm

Obr. č. 11: Duch Banqua (Jimmy Yuill)

zdroj: http://www.branaghcompendium.com/macbeth_gallery2.htm

Obr. č. 12: náhled kostýmů Macbetha (Kenneth Branagh)
zdroj: záznam inscenace Macbeth MIF2013 (17. října 2013)

Obr. č. 13: náhled kostýmu Lady Macbeth (Alex Kingston)
zdroj: záznam inscenace Macbeth MIF2013 (17. října 2013)